

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 2 เปิดประตูสู่ป่าชุมชนคอยผาย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะกระบวนการเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่มสาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก	- ของจริง(จุดศึกษา)	- ภาษาไทย
2) สามารถทำกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบกลุ่มได้	กิจกรรมกลุ่ม	สังเกตการร่วมกิจกรรม	- การวิเคราะห์การทำงานเป็นกลุ่ม	- บทปฏิบัติการ	- สังคมศึกษา
3) สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องไม่การเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษารรรรมชาติป่าชุมชนคอยผาย	การปฏิบัติงาน	สังเกตจากการร่วมกิจกรรม	การมีวินัย การรักษาวเวลา การปฏิบัติตามข้อตกลง		
4) สามารถวิเคราะห์คุณค่าของป่าชุมชนได้	การวิเคราะห์	การสนทนาแบบบันทึก			

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 3 คอยผายาย.....เดินแดนแผ่นดินป่า

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะกระบวนการการเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่มสาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก	- ของจริง(จุดศึกษา)	- ภาษาไทย - สังคมศึกษา - วิทยาศาสตร์
2) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหินได้	การบันทึก	แบบบันทึก	- การทำงานเป็นกลุ่ม	- บทปฏิบัติการ	
3) สามารถทำกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบกลุ่มได้	กิจกรรมกลุ่ม	สังเกตการร่วมกิจกรรม	การมีวินัย		
4) สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษารมชาติป่าชุมชน	การปฏิบัติตน	สังเกตการร่วมกิจกรรม	การรักษาวินัย		
5) สามารถวิเคราะห์ถึงการกลับเข้ามาอยู่ของสัตว์ป่าในเขตป่าชุมชนได้	การวิเคราะห์	การสนทนาแบบบันทึก	การปฏิบัติตนตามข้อตกลง		
6) สามารถวิเคราะห์สภาพอากาศจากป่าชุมชนได้	การวิเคราะห์	การสนทนาแบบบันทึก	- การวิเคราะห์ - การตั้งสมมติฐาน		

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 4 หลากพฤษณา...ที่สูงค่าจากขุนเขา

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะกระบวนการเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่มสาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประภพของหินไม้ได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก - การทำงานเป็นกลุ่ม	- ของจริง(จุดศึกษา) - บทปฏิบัติการ	- ภาษาไทย - สังคมศึกษา - คณิตศาสตร์
2) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลประชากรไม้ในบริเวณที่กำหนดได้	การบันทึก	แบบบันทึก	การมีวินัย การรักษาวินัย การปฏิบัติตามข้อตกลง		
3) สามารถวัดขนาดของต้นไม้ได้	การวัด	แบบบันทึก			
4) สามารถวิเคราะห์ต้นไม้ได้	การวิเคราะห์	สังเกตการร่วม			
5) สามารถทำกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบกลุ่มได้	กิจกรรมกลุ่ม	กิจกรรม			
6) สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน	การปฏิบัติตน	สังเกตการร่วม กิจกรรม			

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 5 ร่วมเล่นนาสร้างสรรค์.....สมุนไพร

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะกระบวนการเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่มสาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรในชุมชนได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก - การบรรยาย - การวาดภาพ - การวิเคราะห์	- ของจริง(จุดศึกษา) - บทปฏิบัติการ	- ภาษาไทย - สังคมศึกษา - วิทยาศาสตร์ - ศิลปะ
2) สามารถวาดรูปสมุนไพรในชุมชน	การวาดภาพ	การวาดภาพ			
3) สามารถบอกประโยชน์เกี่ยวกับสมุนไพรได้	การบรรยาย	สังเกตการร่วมกิจกรรม	การทำงานเป็นกลุ่ม		
4) สามารถวิเคราะห์สมุนไพรในชุมชนที่ตนเองคิดว่ามีประโยชน์ต่อหมู่บ้านมากที่สุดได้	การวิเคราะห์	สังเกตจากการร่วมกิจกรรม	การมีวินัย การรักษาวินัย		
5) สามารถทำกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบกลุ่มได้	กิจกรรมกลุ่ม	สังเกตจากการร่วมกิจกรรม	การปฏิบัติงานตามข้อตกลง		
6) สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องในการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษารมชาติ	การปฏิบัติงาน	การสนทนาแบบบันทึก			
7) สามารถนำความรู้ด้านสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้	การวิเคราะห์	สังเกตและการร่วมกิจกรรม			

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 6 มวลปึกษา.....งามวิไลม่อนดินแดง

ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง	ทักษะกระบวนการ การเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่ พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่ม สาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ นกได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก	- ของจริง(จุด ศึกษา)	- ภาษาไทย
2) สามารถเขียนบอกเกี่ยวกับ วิธีการใช้ การดูแลรักษากล้อง ดูนกได้	การเขียน	การเขียน	- การเขียน - การวิเคราะห์	- บทปฏิบัติการ - กล้องดูนก	- สังคมศึกษา - วิทยาศาสตร์
3) สามารถใช้กล้องดูนกได้อย่าง ถูกต้อง	การสังเกต	สังเกตการร่วม กิจกรรม	- การทำงานเป็นกลุ่ม การมีวินัย การรักษาเวลา การปฏิบัติตามข้อตกลง	- คู่มือดูนก - รูปนก	- ภาษาอังกฤษ
4) สามารถวิเคราะห์ นก ได้อย่าง ถูกต้อง	การวิเคราะห์	สังเกตจากการร่วม กิจกรรม			
5) สามารถทำกิจกรรมที่กำหนด ไว้โดยใช้ระบบกลุ่มได้	กิจกรรมกลุ่ม	สังเกตจากการร่วม กิจกรรม			
6) สามารถปฏิบัติตนได้อย่าง ถูกต้องในการเรียนรู้ตาม เส้นทางศึกษารธรรมชาติป่า ชุมชน	การปฏิบัติตน	การสนทนา,แบบ บันทึก			

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 7 ชุดแผนมัทธกรรย์.....ถ้าเดิน

ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง	ทักษะกระบวนการ การเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่ พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่ม สาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับถ้าเดินได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก - การเขียน - การสนทนา - การทำงานเป็นกลุ่ม	- ของจริง(จุด ศึกษา) - บทปฏิบัติการ	- ภาษาไทย - สังคมศึกษา - วิทยาศาสตร์
2) สามารถเขียนบอก ประโยชน์ของถ้าเดินได้	การเขียนบรรยาย	แบบบันทึก			
3) สามารถวิเคราะห์ ปรากฏการณ์เกี่ยวกับถ้าเดินได้ ถูกต้อง	การวิเคราะห์ กิจกรรมกลุ่ม	สังเกตการร่วม กิจกรรม สังเกตจากการร่วม กิจกรรม	การมีวินัย การรักษาวินัย การปฏิบัติตามข้อตกลง		
4) สามารถทำกิจกรรมที่ กำหนดไว้โดยใช้ระบบ กลุ่มได้	การปฏิบัติงาน	การสนทนา,แบบ บันทึก			
5) สามารถปฏิบัติงานได้อย่าง ถูกต้องในการเรียนรู้ตาม เส้นทางศึกษารวมชาติป่า ชุมชน					

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 8 เหนื่อยวังแผ่นดิน.....ด้วยฝันป่า

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะกระบวนการเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่มสาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพึ่งพิงของดินได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก - การสนทนา	- ของจริง(จุดศึกษา) - บทปฏิบัติการ	- ภาษาไทย - สังคมศึกษา - วิทยาศาสตร์ - วิทยาศาสตร์
2) สามารถอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของดินชั้นบนและดินชั้นล่างได้อย่างถูกต้อง	การสนทนา อธิบาย	สังเกตการร่วมกิจกรรม	- การวิเคราะห์ - การทำงานเป็นกลุ่ม - การมีวินัย การรักษาวินัย		
3) สามารถวิเคราะห์ ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกในบริเวณป่าชุมชนได้อย่างถูกต้อง	การวิเคราะห์	สังเกตจากการร่วมกิจกรรม	การปฏิบัติตนตามข้อตกลง		
4) สามารถทำกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยใช้ระบบกลุ่ม	การปฏิบัติตน	การสนทนาแบบบันทึก			
5) สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษารรรรมชาติป่าชุมชนคอยผา	การปฏิบัติตน	สังเกตการร่วมกิจกรรม			
6) สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการพึ่งพิงของดินไปใช้ในวิถีชีวิตจริงได้	การปฏิบัติงาน	การวิเคราะห์			

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 9 ประวัติศาสตร์เล่าคำ.....หนองบัว

ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง	ทักษะกระบวนการ การเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่ พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่ม สาระ
1) สามารถบันทึกรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นในป่า ชุมชนได้	การบันทึก	แบบบันทึก	ทักษะกระบวนการ - การบันทึก - การทำงานเป็นกลุ่ม การมีวินัย การรักษาวินัย การปฏิบัติตามข้อตกลง	- ของจริง(จุด ศึกษา) - บทปฏิบัติการ	- ภาษาไทย - สังคมศึกษา - วิทยาศาสตร์
2) สามารถวิเคราะห์ ผลกระทบจากปฏิบัติตาม ประเพณีท้องถิ่น	การวิเคราะห์	สังเกตการร่วม กิจกรรม			
3) สามารถทำกิจกรรมที่ กำหนดไว้โดยใช้ระบบ กลุ่มได้	กิจกรรมกลุ่ม	สังเกตการร่วม กิจกรรม			
4) สามารถปฏิบัติงานได้อย่าง ถูกต้องในการเรียนรู้ตาม เส้นทางศึกษารวมชาติป่า ชุมชนคอกผายาย	การปฏิบัติงาน การวิเคราะห์	สังเกตการร่วม กิจกรรม การสนทนาแบบ บันทึก			

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนที่ 10 บทสรุปแห่งการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะกระบวนการการเรียนรู้	การวัดผลประเมินผล	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	สื่อ	บูรณาการกับกลุ่มสาระ
1) มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถสรุปผลการปฏิบัติงาน 2) สามารถวิเคราะห์เห็นแนวโน้มสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคต	ฝึกทักษะการสรุปข้อมูล ฝึกการแปลความหมาย ฝึกทักษะการนำเสนอ ฝึกทักษะด้านศิลปะ ฝึกการวิเคราะห์	แบบบันทึก แบบบันทึก ผลงานที่นำเสนอ แบบฝึก แบบวิเคราะห์	ทักษะกระบวนการ - การสรุปข้อมูล - การแปลความหมาย - การนำเสนอผลงาน - การวาดภาพ ความรู้ - เกี่ยวกับสถาน การณ์แนวโน้มด้าน สิ่งแวดล้อมทั้งปัจจุบันและ อนาคต	กระดาษ บทปฏิบัติการ บทความจาก หนังสือ	ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ

การวัดและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้จัดการเรียนรู้จะต้องทำความเข้าใจในการวัดผลและการประเมินผล

หลักการวัดผลและการประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผล ของการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน คอยผาขาว คือ กระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องมีความรู้เบื้องต้นในเรื่อง ระบบนิเวศวิทยา พันธุ์ไม้ในป่าชุมชน สมุนไพรในป่าชุมชน การดูนก ถ้ำ ฝ่ายพระราชดำริ การพังทลายของดินในป่า ความคิด ความเชื่อ เกี่ยวกับป่าชุมชน
2. ด้านทักษะ กระบวนการ จะพัฒนาผู้เรียนในด้าน
 - กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตาม
 - ทักษะการเรียนรู้ คือการบันทึก การสังเกต การสื่อสาร การเขียนบันทึก การนำเสนอ
 - ทักษะการแก้ปัญหา คือ การใช้คำถาม การตั้งสมมุติฐาน การรวบรวมข้อมูล การสรุปความคิด การวิเคราะห์ เพื่อตัดสินใจ
3. ด้านเจตคติ ปลูกฝังให้เกิดรัก ห่วงเห่นในทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ภาควิชาใจในท้องถิ่น หลักการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับผลการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

การวัดผลและประเมินผลตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 46 วรรคแรกกำหนดว่า “ให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการผู้เรียน ความประพฤติจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาต้องเป็นผู้จัดประเมินผู้เรียนตามองค์ประกอบดังกล่าว

การวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 กำหนดการวัดและประเมินผลออกเป็น 3 ระดับ คือ

- การวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบว่า ผู้เรียนนั้น มีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
- การวัดผลและประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้น และช่วงชั้น เพื่อเป็นข้อมูลมาเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ และ

คุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ นำผลการประเมินช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น

- การประเมินผลคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนอยู่ในปีสุดท้ายของช่วงชั้น เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด

เมื่อพิจารณาจากหลักการการวัดผลและประเมินผลดังกล่าวแล้วนั้นจึงเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่จะระดมความคิดของครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาจัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้ ผู้เรียนผู้สอนได้ปฏิบัติร่วมกันในมาตรฐานเดียวกัน

แนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เส้นทางศึกษาศรรมชาติป่าชุมชนคอบผายาย

การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เส้นทางศึกษาศรรมชาติป่าชุมชนคอบผายายนั้น เพื่อที่จะมุ่งให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ทั้งในด้านความรู้ คุณธรรม ทักษะ จึงควรมีการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็น 3 ระยะ คือ

- การประเมินผลก่อนเรียน

การประเมินผลก่อนเรียนนี้จะนำมาใช้เพื่อจัดการเรียนรู้ ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ คือ

1. สิ่งแวดล้อมศึกษา
2. ข้อมูลพื้นฐาน ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี เกี่ยวกับป่าชุมชนบ้านหนองหล่ม
3. ความรู้การสื่อความหมายธรรมชาติ
4. การฝึกทักษะพื้นฐานให้กับนักเรียนในเรื่อง การสังเกต การบันทึกข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน การแปลความหมายทางธรรมชาติ ศิลปะ การเขียนเรื่อง

ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ผู้สอนได้กำหนดรูปแบบ วิธีการประเมินผลก่อนเรียน ได้อย่างดี ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสนทนา การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การสังเกต การอภิปราย เพื่อที่จะประเมินผู้เรียนว่ามีความรู้พื้นฐาน ความรู้เดิม มากน้อยเพียงใด กรณีได้พบว่าผู้เรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานไม่เพียงพอผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข

- การประเมินผลระหว่างเรียน

เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีการพัฒนาตามความคาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด ผู้สอนควรที่จะประเมินผู้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ โดยประเมินจาก การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงออก

ความรับผิดชอบ กิจกรรมการทำงานกลุ่ม ตลอดจนการตรวจงานในบทปฏิบัติการ เมื่อประเมินผลแล้ว ผู้สอนควรนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป

- การประเมินผลหลังเรียน

เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในสาระการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขามมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วยความเต็มใจ เกิดความภาคภูมิใจ รัก ห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นหรือไม่ ผู้สอนจะสามารถประเมินได้จาก การสังเกต การเขียนเรียงความ การตอบคำถามในแบบบทปฏิบัติการ การสอบถาม ผู้ปกครอง เพื่อน บุคคลอื่นๆ ในชุมชน

2) การพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน

การจัดเรียนรู้ตามกิจกรรมเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาม

มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาม โดยเพิ่มเติมจุดศึกษาขึ้นอีก 2 จุดศึกษา ในสาระการเรียนรู้ที่ 1 ใช้โรงเรียนเป็นจุดศึกษา เนื่องจากเป็นกิจกรรมการฝึกทักษะเบื้องต้น และสาระที่ 10 ใช้โรงเรียนเป็นจุดศึกษา ในการสรุปการเรียนรู้ทั้งหมด ในระหว่างทางเดินจุดศึกษาที่ 4 ถึงจุดศึกษาที่ 7 มีการสร้างฝายพระราชดำริซึ่งเกิดมาจากการศึกษาฐานของโครงการสามารถนำมาสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มีการปรับเปลี่ยนป้ายจุดศึกษาทั้งหมดและเพิ่มป้ายข้อมูลต้นไม้ในป่าจำนวน 40 ต้น ป้ายระเบียบป่าชุมชน โดยการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเส้นทางศึกษาธรรมชาติจะเป็นดังนี้

จุดศึกษาที่ 1 การฝึกทักษะเบื้องต้น

เป็นจุดศึกษาที่ใช้ฝึกทักษะพื้นฐานของนักเรียนก่อนออกไปดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาว

เทคนิควิธีการ

เป็นการฝึกทักษะการสำรวจ การสังเกต การเก็บข้อมูล การแปลความหมายทางธรรมชาติ ทักษะทางภาษา การเล่าเรื่อง การบรรยาย ทักษะทางด้านศิลปะ

เนื้อหา

การสำรวจ การสังเกต การเก็บข้อมูล พื้นที่ในโรงเรียน

การเล่าเรื่องราวต่างๆ การบรรยาย

การวาดรูป

การฝึกทักษะเบื้องต้น

จุดศึกษาที่ 2 เปิดประตู.....สู่ป่าชุมชนดอยผาฮ่าย

เป็นจุดศึกษาที่ใช้เริ่มต้นของการทำกิจกรรม โดยใช้สภาพจริงและป้าย เป็นสื่อ

เทคนิควิธีการ

การบรรยาย / สนทนากลุ่ม / การใช้สื่อของจริง

เนื้อหา / หัวเรื่อง

ป่าชุมชนดอยผาฮ่ายเป็นป่าชุมชนที่เกิดมาจากการล่มสลายของป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหนองหล่มมาจากสาเหตุจากความต้องการใช้ถ่าน ฟืน มาเป็นเชื้อเพลิงรดไฟที่เป็นรกร้างไอน้ำและความต้องการพื้นที่ทางการเกษตร ตลอดจนมีนายทุนเข้ามาตัดไม้ จนเกิดความแห้งแล้งไม่สามารถเพาะปลูกได้จนมีการอพยพทิ้งถิ่น ต่อมาในปี พ.ศ. 2479 พ่อหลวงหมวก ตาสัก และชาวบ้านจึงได้ประชุมแก้ไขปัญหามาและจัดสร้างเขตป่าชุมชนและสร้างกฎระเบียบป่าชุมชนขึ้นมา

- กล่าวต้อนรับ / แนะนำพื้นที่
- ข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน / สิ่งที่ต้องทำ ไม่ควรทำ ในการศึกษาตามเส้นทาง
- การตรวจสอบ วัสดุ อุปกรณ์ จำนวนสมาชิก
- การตกลงเวลาในการดำเนินการเรียนรู้
- กิจกรรมสร้างความตระหนัก

รูปเปิดประตู.....สู่ป่าชุมชนดอยผาฮ่าย

จุดศึกษาที่ 3 คอยผายาย.....ดินแดนแผ่นดินป่า

เป็นจุดศึกษาที่ใช้บริเวณหน้าผาของคอยผายายเป็นแหล่งเรียนรู้

เทคนิควิธีการ

การบรรยาย / สนทนากลุ่ม / ชักถาม / บันทึก / สังเกต / สืบของจริง

เนื้อหา / หัวเรื่อง

คอยผายายเป็นภูเขาสูงเล็กๆอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ป่าชุมชนของหมู่บ้านประเภทป่าอนุรักษ์ห้ามตัดไม้เด็ดขาด และเป็นเขตปลอดไฟฟ้า ผายายเป็นชื่อหน้าผา สูงประมาณ 5 เมตรยาวประมาณ 50 เมตร เป็นจุดชมวิว มองเห็นทัศนียภาพของหมู่บ้าน เป็นแหล่งพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาอาหารจากป่า คอยผายายจะมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีเห็ดจำพวก เห็ดหล่ม เห็ดละโงก เห็ดเผาะ ฯลฯ และมีผักหวาน ผักสาบ หนอนไม้ ไช้มดแดง และจิ้งจั่น มีสัตว์ป่าประเภทงูเหลือมหมาป่า กระต่าย กระรอก ปัจจุบันเริ่มมีหมู่บ้านเข้ามาอาศัย

- การแนะนำพื้นที่คอยผายาย
- การเรียนรู้เรื่อง มอส เฟิร์น ไผ่คน หิน
- การชี้วัดสภาพอากาศจากป่า
- ระบบนิเวศวิทยา

รูปคอยผายาย.....ดินแดนแห่งผืนป่า

จุดศึกษาที่ 4 หลากพฤษยา.....ที่สูงค่าจากขุนเขา

เป็นจุดศึกษาที่สร้างขึ้นโดยใช้พื้นที่เป็นจุดศึกษา โดยล้อมพื้นที่ป่าโดยไม้ไผ่ พื้นที่ 10 ตารางเมตรและให้ผู้เข้าศึกษาไปศึกษาค้นไม้ในพื้นที่กำหนด สำรวจ บอกชื่อ วัดขนาด ชนิด ประโยชน์ของต้นไม้

เทคนิควิธีการ

การสังเกต / สำรวจ / บันทึก / สอบถาม

เนื้อหา / หัวเรื่อง

โดยทั่วไปเราถือเสมอว่า ป่าคือต้นไม้ใหญ่มารวมกัน แต่ที่จริงป่าคือ พืชทุกชนิดที่ขึ้นรวมกัน เช่น ต้นหญ้า เถาวัลย์ มอส เฟิร์น ฯลฯ และสัตว์ป่าต่างๆ พืชมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มนุษย์กับป่ามีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ป่าเป็นทั้งผู้ให้ ผู้สร้างสรรค์เพื่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมตลอดมา มนุษย์ต่างหากที่เป็นผู้ทำลาย และมองไม่เห็นคุณค่าของป่า

- ลักษณะ ประเภทของป่า
- พืชพันธุ์ไม้ในป่าชุมชน
- ชนิด ประโยชน์ของต้นไม้
- การวัดขนาด การสำรวจ

รูปหลากพฤษยา.....ที่สูงค่าจากขุนเขา

จุดศึกษาที่ 5 ร่วมลำนนาสร้างสรรค์.....สมุนไพร

เป็นจุดศึกษาที่สร้างขึ้น โดยอาศัยการสร้างรูปแบบกิจกรรมเขาวงกตของ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม กิจกรรมจะให้ผู้ศึกษาเข้าไปศึกษาความรู้เรื่องสมุนไพรที่แขวนไว้ตามจุดต่างๆพร้อมกับให้ผู้ศึกษาหาทางออกจากเขาวงกตด้วย

เทคนิควิธีการ

การศึกษาชุดความรู้ด้วยตนเอง / การบันทึก

เนื้อหา / หัวเรื่อง

หนึ่งในปัจจัย 4 ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่งคือ ยารักษาโรค ในอดีตเรามีการใช้สมุนไพรที่มีอยู่ทั่วไปในบ้านและป่ามารักษาโรคต่างๆ มนุษย์ใช้ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ที่สั่งสมจากการเรียนรู้ นำพืชสัตว์มาเป็นยารักษาโรค และป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ และใช้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

- ความสำคัญ / ประโยชน์ของสมุนไพร
- การวาดภาพ
- การวิเคราะห์ การสร้างความตระหนักต่อสมุนไพรที่อยู่ในป่า

รูปร่วมนำนานาสร้างสรรค์.....สมุนไพร

จุดศึกษาที่ 6 มวลปึกษา.....งามวิไลม่อนดินแดง

เป็นจุดศึกษา ตามธรรมชาติ และประยุกต์ให้เข้ากับกิจกรรมการดูนก โดยผสมสื่อประติมากรรม

เทคนิควิธีการ

การบรรยาย / การลงมือปฏิบัติจริง

เนื้อหา / หัวเรื่อง

กิจกรรมการดูนกเป็นกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชน สิ่งที่ต้องคำนึง คือ การเตรียมตัวออกไปดูนก การแต่งกายที่เหมาะสม กับกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนกตามธรรมชาติคิดว่าเราเป็นศัตรู ดังนั้นต้องมีการพรางตัวให้กลมกลืนกับธรรมชาติ เสื้อผ้าไม้ฉูดฉาด แต่งกายรัดกุม สวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว ร้องเท้าหุ้มส้น ใส่ส้นแบน อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมดูนก คือ กล้องส่องทางไกล คู่มือดูนก สมุดบันทึก และอุปกรณ์เสริมอื่นๆเช่น กล้องถ่ายรูป เข็มทิศ เป็นต้น

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนก
- วิธีการใช้กล้องดูนก
- การศึกษาคู่มือดูนก
- เกมสิ่งแวดล้อม

รูปมวลปึกษา.....งามวิไลม่อนดินแดง

จุดศึกษาที่ 7 สุดแสนมหัศจรรย์.....ถ้ำดิน

เป็นจุดศึกษาตามธรรมชาติ ในพื้นที่ป่าชุมชนมีถ้ำอยู่หลายแห่ง ถ้ำดินมีความผูกพันกับชุมชนในด้านการเลี้ยงสัตว์ และเป็นหลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

เทคนิควิธีการ

การบรรยาย / การบันทึก / การคิดวิเคราะห์

เนื้อหา / หัวเรื่อง

ถ้ำดินเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในเขตป่าชุมชนคอยผายาย เดิมมีพื้นที่กว้างขวางและลึกเข้าไปในภูเขา มีความสูงประมาณ 3 เมตร สามารถเดินทะลุปากปล่องที่อยู่เหนือถ้ำขึ้นไปได้ชาวบ้านเคยใช้เป็นที่พักขณะออกมาเลี้ยงสัตว์ และใช้เป็นหลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากโครงสร้างเป็นดินจึงยุบตัวลงมาเหลือเท่าทุกวันนี้

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับถ้ำ
- การทำมาหากินของชุมชน
- ถ้ำดินกับสงครามโลกครั้งที่ 2
- ไป่่งดิน

รูปสุดแสนมหัศจรรย์.....ถ้ำดิน

จุดศึกษาที่ 8 เห็นยวร้างแผ่นดิน.....ด้วยผืนป่า

เป็นจุดศึกษาตามธรรมชาติ ใช้ร่อนน้ำธรรมชาติที่เกิดจากการกัดเซาะของน้ำป่าจนเป็นร่องลึก

เทคนิควิธีการ

การบรรยาย / การอภิปราย / การใช้สื่อของจริง

เนื้อหา / หัวเรื่อง

ป่าไม้...ถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของต้นน้ำ ถ้าเราไหลรวมเป็น แม่น้ำ มหาสมุทร เราจะเห็นได้ว่าเมื่อฝนตกลงมา ป่าจะทำหน้าที่ดูดซับน้ำ และป้องกันการพังทลายของดิน เมื่อน้ำซึมลงได้ดิน ป่าจะมีหน้าที่กักน้ำและปล่อยไหลออกมาทางตาน้ำ แต่ในบริเวณนี้ที่เราจะเห็นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติแบบนี้ เนื่องจากบริเวณนี้สันไม่ถูกตัดฟันทำลาย และอาจจากการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งอื่นเช่น ลม มนุษย์ สัตว์ ก็ได้

- การเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดิน / ชั้นดิน
- สาเหตุ การป้องกัน การพังทลายของดิน

รูปเห็นยวร้างแผ่นดิน.....ด้วยผืนป่า

จุดศึกษาที่ 9 ประวัติศาสตร์เลิกล้ำค่า.....หนองบัว

เป็นจุดศึกษาตามธรรมชาติ และจุดศึกษาที่สร้างขึ้น โดยอาศัยศาลเจ้าป่าเจ้าเขาหนองบัวเป็นที่ศึกษา

เทคนิควิธีการ

การอภิปรายกลุ่ม / การบรรยาย / การบันทึก

เนื้อหา / หัวเรื่อง

บริเวณเส้นทางเดินตามแนวป่านี้เดิมเป็นทางเดินที่ใช้เป็นเส้นทางเดินติดต่อระหว่างเมืองหรือชุมชนไปเมืองลำปาง และเป็นเส้นทางเดินระหว่างบ้านน้ำพุ บ้านหนองหล่ม หรือหมู่บ้านอื่นที่จะเดินทางไปเขตอำเภอแม่ทา เดิมมีบ่อน้ำธรรมชาติที่ใช้อุปโภค บริโภค ตลอดปี สำหรับผู้เดินทางผ่านชาวบ้านเรียกว่า "บ่อหิน" ต่อมาเชื่อว่ามีผู้ลักลอบนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในบ่อน้ำออกไป จึงทำให้บ่อน้ำแห้งลงและมีปริมาณน้ำไหลออกมาเพียงเล็กน้อย ปัจจุบันหมู่บ้านได้ขุดเป็นหนองน้ำเพื่อการเกษตรในบริเวณบ่อหินสำหรับใช้ในการเกษตร บริเวณนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าป่า เจ้าเขา หนองบัว มีการทำศาลบูชาเจ้าป่าเจ้าเขามีประเพณีเซ่นไหว้ทุกปี ในเดือน 9 เหนือ

- เส้นทางเดินสมัยโบราณ
- บ่อน้ำธรรมชาติ
- ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าป่าเจ้าเขา
- กิจกรรมอำเภอ

รูปประวัติศาสตร์เลิกล้ำค่า.....หนองบัว

จุดศึกษาที่ 10 บทสรุปแห่งการเรียนรู้

เป็นจุดศึกษาที่จัดขึ้นในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปผลการปฏิบัติงานการเรียนรู้ตามเส้นทางศึกษาและนำมาวิเคราะห์ให้เห็นแนวโน้มสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนในปัจจุบันและอนาคต สรุปเป็นข้อคิดเห็นและนำเสนองานในรูปแบบต่างๆ

เทคนิควิธีการ

ทักษะการรายงานผล การอภิปราย การนำเสนองาน การวิเคราะห์

เนื้อหา

วิธีการการอภิปราย

วิธีการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ

บทสรุปแห่งการเรียนรู้

3) การใช้ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน

จุดศึกษาที่ 1 การนำเรื่องประวัติความเป็นมาและการรักษาป่าชุมชน ประวัติหมู่บ้าน นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 1 กับจุดที่ 2 การนำเรื่อง คำนมนาง ที่ใช้ประโยชน์จากเปลือกมาต้มดื่มเพื่อเพิ่มน้ำนมมารดา คั้น หนอนตายหยาก ที่ใช้รากป้องกันแมลง ความรู้เรื่องเห็ด มาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 2 นำเรื่องลักษณะของหน้าผา สัตว์ป่าในเขตป่าชุมชนคอยผาชัย นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 2 กับจุดที่ 1 นำเรื่องช่อดิน เห็ด มาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 3 นำเรื่อง ต้นไม้ ในป่าชุมชนนำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 3 กับจุดที่ 4 นำเรื่อง ลำห้วย ผลไม้ในป่า มาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 4 การนำเรื่องต้นไม้(สมุนไพร) ในป่า นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 4 กับจุดที่ 5 นำเรื่อง ผลไม้ในป่า เส้นทางลงลำห้วยมาจัดกิจกรรมปิดตาเรียนรู้เรื่องการทำงานระบบกลุ่ม มาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 5 นำเรื่อง บริเวณม่อนดินแดงเป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์เดิมของหมู่บ้าน นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 5 กับจุดที่ 6 นำเรื่อง ไร่รวก เห็ด ลำห้วย มาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 6 นำเรื่อง ถ้ำดิน วิถีชีวิตในสมัยก่อนของหมู่บ้าน นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 6 กับจุดที่ 7 นำเรื่อง ลำห้วย ต้นผักหวาน ระบบเหมืองฝาย มาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 7 นำเรื่อง บริเวณเชิงคอกที่ถูกน้ำป่าทำลาย นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจุดที่ 7 กับจุดที่ 8 นำเรื่อง ต้นรัก มะกั่ว ต้นไค้ไม่รู้ลืม กวาวเครือ บ่อหินมาเป็นแนวทางการจัดสื่อความหมายทางธรรมชาติของเส้นทาง

จุดศึกษาที่ 8 นำเรื่อง ประเพณี ความเชื่อเจ้าป่าเจ้าเขา การบวชป่า นำมาเป็นจุดหลักการจัดการเรียนรู้

4) การพัฒนา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการป่าชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มกิจกรรมเป็นการนำคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชนมาเป็นทีมวิจัยและการเก็บข้อมูลด้านป่าชุมชน จะทำให้ทีมวิจัยส่วนนี้ และชุมชนได้ทบทวน บทบาทภารกิจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ที่ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ชุมชน เป็นการทบทวนตรวจสอบกฎระเบียบป่าชุมชน ซึ่งจะเป็ข้อตกลงในชุมชนในการดูแลจัดการชุมชนทั้งหมด กิจกรรมการศึกษาดูงานด้านจัดการป่าชุมชนที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริพระราชดำริทำให้ชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นและได้นำแนวทางที่ได้ศึกษาดูงานมาทำในพื้นที่ เช่น การจัดทำฝ่ายพระราชดำริ การสร้างเครือข่ายการดูแลจัดการป่าร่วมกันทั้งในระดับตำบล และต่างตำบล

การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

จากการประชาสัมพันธ์ในชุมชนเพื่อ การทบทวน ตรวจสอบ กฎระเบียบทำให้ชาวบ้านทั้งสามชุมชนได้รับทราบแนวทางการจัดการป่าชุมชน และปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ของชุมชนเกี่ยวกับการดูแลจัดการป่าชุมชน การศึกษาดูงานนอกสถานที่แล้วกลับมาจัดทำฝ่ายพระราชดำริส่งผลถึงความชุมชนขึ้นของพื้นที่ป่าชุมชนที่ส่งผลถึงการลดอัตราพื้นที่ป่าชุมชนจากการถูกทำลายด้วยไฟป่า น้ำในฝ่ายจะเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการกิน และขยายพันธุ์ของสัตว์ป่าในเขตป่าชุมชน และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันในตำบล และต่างตำบล จะเป็นความร่วมมือในการดูแลร่วมกัน มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นปัญหาไฟป่า สามารถช่วยกันดูแล ควบคุมการเกิดไฟป่าได้ซึ่งจะเกิดประโยชน์มากกว่าต่างฝ่ายต่างดูแล

เมื่อมีการจัดการดูแลป่าชุมชนจนป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ป่าจะให้ผลผลิต อาหารที่มาจากป่ามากขึ้น เช่น เห็ด หน่อไม้ ผักหวาน ไข่มดแดง เป็นต้น ผลผลิตดังกล่าวนี้จะลดภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหาร ในครอบครัว เมื่อนำไปขายก็จะเพิ่มรายได้ โดยในปี พ.ศ.2547ในช่วงการวิจัยนักวิจัยเก็บข้อมูลชุมชนแล้วมาทำสถิติพบว่าใน 1 ปี ชาวบ้านที่นำผลผลิตจากป่าไปขาย (เห็ดหล่ม เห็ดปูโจ)มีรายได้ประมาณ 2 - 3 หมื่นบาทต่อปี ซึ่งรายได้ดังกล่าวทางชุมชนมองเห็นว่าเพื่อที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตอาหารจากป่า ตลอดจนเป็นการเก็บอาหารไว้รับประทานในช่วงที่ไม่มีผลผลิตจากป่าออกมา โดยการแปรรูปเป็นอาหารกระป๋อง ซึ่งจะเพิ่มเติมประโยชน์เดิมที่ได้รับคือ การใช้ไม้ในการปลูกบ้าน และใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โรงเรียน เมื่อมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากป่ามากขึ้น ชาวบ้านก็จะหันมาช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชนมากขึ้นจึงสนับสนุนให้งานวิจัยนำแนวทางการสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชนมาเป็นแนวทางการวิจัยด้วย

การมีส่วนร่วมในการจัดทำโรงงานกระป๋อง จากการระดมทุนในชุมชน โรงงานเป็นของชุมชนทั้ง๓ หมู่บ้าน การบริหารจัดการ การแลกเปลี่ยน ความร่วมมือที่เกิดขึ้นของคน ๓ หมู่บ้าน

การหนุนเสริมกิจกรรมของชุมชน

ในการจัดทำกิจกรรมใช้ทีมงานหรือนักวิจัยที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพ และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ ในการหนุนเสริมกิจกรรมของชุมชนทั้งกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการสร้างรายได้ และการรวมกลุ่ม เช่น

1. นำไปศึกษาดูงาน เช่น บริษัท ฟาร์มเห็ดบ้านสวน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ประสานงานจัดอบรมด้านมาตรฐานโรงงาน การศึกษาดูงาน ให้กับโครงการการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า
3. การประสานขอรับการสนับสนุนปรับปรุงโรงงานอาหารกระป๋อง ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ จากองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน
4. นำไปศึกษาดูงานกลุ่มผลิตลำไยกระป๋องที่บ้านศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
5. การจัดประชุมร่วมกับคณะทำงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมการจัดตั้งศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพบ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง บ้านป่าปวย การสรุปผลการประชุม
6. เป็นที่ปรึกษาในการทำงานของชุมชนในการจัดกิจกรรม การจัดทำโครงการ
7. เสนอแผนงานให้ชุมชนและทีมวิจัยดำเนินงานเช่นโครงการบวชป่า โครงการการจัดทำแนวป้องกันไฟป่า โครงการศึกษาดูงานความหลากหลายทางชีวภาพที่จังหวัดร้อยเอ็ด การแปรรูปไข่มดแดง กระป๋องที่จังหวัดยโสธร และเข้าร่วมกิจกรรมที่วางไว้
8. การประสานงานกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
9. การสนับสนุนให้จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของ 3 หมู่บ้าน ใช้ชื่อว่า "กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารไครพนาทิพย์"

การเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษาป่าชุมชนจะเป็นกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งในโครงการวิจัยซึ่งกิจกรรมจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของทางโรงเรียนตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่มีความต้องการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนความภาคภูมิใจในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมจะใช้สื่อที่เป็นของจริงในชุมชนมาเป็นสื่อการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องจึงจัดกิจกรรมหลักของงานวิจัย

อีกประการคือ กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นสื่อแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตร

ทางทีมวิจัยมองเห็นว่า เมื่อทางโรงเรียนมีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโดยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของทางโรงเรียน เพิ่มเติมจากการใช้ประโยชน์เดิมของชาวบ้านที่ใช้ป่าชุมชน เป็นแหล่งทำมาหากินและใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ผลจากการทำงานร่วมกันของทางโรงเรียนและหมู่บ้านในการใช้ประโยชน์และกรดูแลป่าชุมชนส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของป่า และในบางปีมีผลผลิตจากป่ามีมูลค่ามหาศาล เช่น เห็ด หน่อไม้ แต่มีเวลาในการนำมาบริโภคระยะสั้น ดังนั้นจึงน่าจะมีการแปรรูปผลผลิตอาหารที่มาจากป่า(อาหารกระป๋อง) เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารที่มาจากป่า เมื่อชาวบ้านมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากป่ามากขึ้นจากเดิม ชาวบ้านก็จะหันมาช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชนมากขึ้น ป่าชุมชนยังจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน ของทางโรงเรียนและหมู่บ้าน นอกจากนี้โรงงานการแปรรูปอาหารจากป่าที่เกิดขึ้น ก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในด้านเทคโนโลยีด้านอาหารระดับสูงในการจัดการเรียนรู้ของทางโรงเรียนต่อไป

บ้าน วัด โรงเรียน ในการหนุนเสริมการวิจัย

บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านป่าชุมชนอย่างมากเมื่อ 40 กว่าปีที่ผ่าน มาจนทำให้เกิดความแห้งแล้ง จนต้องอพยพ ที่ดิน ส่วนที่เหลือจึงร่วมมือกันแก้ปัญหาท้องถิ่นที่เกิดขึ้น หมู่บ้าน จึงมีประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (ป่าชุมชน) เป็นอย่างดี ดังนั้นเพื่อที่จะไม่ให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นทางชุมชนจึงจัดตั้งป่าชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ ปัญหาและสนับสนุนให้ทางโรงเรียนได้เรียนรู้ด้านนี้ หมู่บ้านจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งทางด้านสถานที่ (ป่าชุมชน) ด้านบุคลากรในการทำงานในพื้นที่ กับการวิจัย

วัด โดยสภาพทั่วไปของสังคมในชนบทที่มีรากฐานการนับถือศาสนาพุทธ วัดจะเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม ดังนั้นวัดจะมีอิทธิพลทางด้านจิตใจต่อความเชื่อของชุมชนสูง ในสภาพของวัดหนองหล่มเจ้าอาวาสเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน และมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอนของทางโรงเรียน โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากร่วมงานกับทางโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษากับโรงเรียนมาแล้ว 10 ปี จึงมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับดี ตลอดจนเข้าใจในปัญหาความต้องการของชุมชนด้านป่าชุมชน เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมโครงการวิจัยสามารถชักนำให้ชุมชนสนับสนุนโครงการเป็นอย่างดี

โรงเรียน มีหน้าที่โดยตรงในการะกิจการพัฒนานักเรียน ซึ่งเป็นสมาชิกของหมู่บ้านให้มีความรู้ความสามารถตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนทั้งทางด้านความรู้ บุคลากร เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นอันดับแรกก็คือ โรงเรียน นั่นคือหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน

ตอนที่ 4 บทเรียนและข้อค้นพบจากการดำเนินโครงการวิจัย

จากการดำเนิน โครงการทำให้ทีมวิจัยและชุมชนได้เรียนรู้ บทเรียนและข้อค้นพบ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การทำงานที่มีทีมงานมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน ทั้ง เพศ วัย อาชีพ และประสบการณ์การทำงาน หัวหน้าทีมงานต้องทำความเข้าใจและมีการเตรียมแผนงานที่ดี ความชัดเจนของงาน การทำความเข้าใจในทิศทางการทำงานเพื่อทำความเข้าใจแก่ผู้ร่วมงานได้ทราบ กรณีที่มีการทำงานอยู่รากฐานความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ชุมชนกำลังทำอยู่จะทำให้การทำงานง่ายขึ้นรวมทั้งต้องมีการประสานประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นให้สอดคล้องกัน
- 2) การทำงานที่ต้องอาศัยผู้ร่วมงานอย่างมากในชุมชนนั้น ความเข้าใจในเป้าหมาย และทิศทางการทำงานเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่จะต้องให้ชุมชนทราบและเข้าใจ เพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงาน ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายโดยเฉพาะพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน จะเป็นจุดสำคัญในการเป็นศูนย์รวมน้ำใจ และเป็นจุดประสานความเข้าใจที่ดีการทำงานกับหมู่บ้านหลาย ๆ หมู่บ้านที่มีความแตกต่างในความคิดแตกต่างกัน นักวิจัยจะต้องยึดเป้าหมายการทำงานเป็นตัวตั้งของการทำงาน อย่าหลงประเด็นกับความต้องการของชุมชน
- 3) การทำงานที่ต้องร่วมกับชุมชนที่ระยะเวลายาวนานพอสมควร และกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป ต้องอาศัยความร่วมมือกับหมู่บ้านนั้น หัวหน้าทีมงานต้องทำความเข้าใจและมีการเตรียมแผนงานที่ดี กรณีที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานในกิจกรรมต่อไปต้องให้มีความชัดเจน เพื่อทำความเข้าใจแก่ผู้ร่วมงาน และชุมชนได้ทราบ
- 4) กิจกรรมการศึกษาฐาน เป็นการประสานงานเป็นสิ่งที่สำคัญ การติดต่อต้องชัดเจน ในเรื่องสถานที่ศึกษาฐาน การติดต่อวิทยากร และการตรวจสอบการเดินทาง
- 5) ในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรการศึกษา การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรต่อชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญมากในกรณีที่ชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรมาก่อน จะเป็นปัญหามากช่วงเวลาที่กำลังปรับเปลี่ยนหลักสูตรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่าในโรงเรียน หรือมีนโยบายของรัฐที่กำลังเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการใช้ผลคะแนนระดับชาติมาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ผู้ปกครองจึงมุ่งแต่จะส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อศึกษาต่อมากกว่าการเรียนรู้ในเรื่องท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินงานครั้งแรก ควรการอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรให้กับชุมชนที่ยังไม่เข้าใจได้ทราบก่อนจึงค่อยดำเนินงาน
- 6) การเก็บข้อมูลโดยนักเรียน จะมีความยุ่งยากในกรณีที่ใช้นักเรียนจำนวนมากที่มีวุฒิภาวะแตกต่างกันนักเรียนชั้นเล็กมักจะเก็บข้อมูลได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากรับฟังและเข้าใจวิธีการเก็บข้อมูลไม่

- เข้าใจการเก็บข้อมูล และเข้าใจวิธีการเก็บข้อมูล ตลอดจนทีมนักวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมเท่าที่ควร จะรับรู้เฉพาะทีมที่เป็นครู จึงส่งผลให้ฐานข้อมูลปทุมชนไม่ได้รายละเอียดเท่าที่ควร
- 7) การนำเสนอข้อมูล จะเป็นการพัฒนาบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาความคิดทักษะการนำเสนอได้เป็นอย่างดี สร้างความภาคภูมิใจ ต่อนักเรียนและผู้มีส่วนร่วมทุกคน ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง รับรู้และสามารถที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนได้มากขึ้น โดยมองเห็นจากการนำเสนอของนักเรียนที่เสนอในเรื่องราวที่ตนเองได้ให้สัมภาษณ์แก่นักเรียนและสามารถนำไปเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนได้ การดำเนินงานควรมีการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ โรงเรียน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่นักเรียน และสามารถเพิ่มเติมประเด็นมากขึ้น
 - 8) การประชุมที่นำเสนอข้อมูลให้กับทางชุมชนทราบนั้น การนำเสนองานและการวิเคราะห์แผนงาน เป็นสิ่งที่ต้องใช้ความเข้าใจต่อการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น การให้ข้อมูล และแผนงานที่จะทำต่อไปจะต้องมีความละเอียด ชัดเจนให้มากจะมีผลต่อการความเข้าใจในทิศทางการทำงาน
 - 9) การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริงสภาพจริงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ได้ คือส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้นเป็นอย่างมาก
 - 10) กิจกรรมพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการประสานงานกันระหว่างคนทำงานกับชุมชน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างจากวิถีชีวิตเดิมนั้นจะต้องมีกิจกรรมที่สร้างความมั่นใจว่าชุมชนสามารถทำงาน รวมทั้งสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องให้กับชุมชน
 - 11) การสรุปบทเรียนจะเป็นการย้ำ กระตุ้นให้นักวิจัย และชุมชนเกิดการเรียนรู้ โดยบทบทวนผลจากการทำงานตามโครงการวิจัยเป็นการเติมเต็มให้กับทีมงานในบางเรื่องที่ไม่เข้าใจ สามารถมองเห็นทิศทางการทำงานต่อไปในอนาคต ควรระมัดระวังในการสรุปบทเรียนในกรณีที่มีการสรุปของการทำงานที่มีผลได้ผลเสียต่อบุคคลอื่น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่นักวิจัยต้องรอบคอบในการทำงานให้มาก เพราะผลที่เกิดขึ้นจะกระทบถึงตัวนักเรียน ชุมชน และผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนและของรัฐ และการสรุปบทเรียนที่กิจกรรมผ่านมาเป็นระยะเวลานานพอสมควรนั้นผลที่ได้รับอาจไม่เป็นที่ไปด้วยความต้องการเนื่องจากอาจจะลืมเหตุการณ์ การใช้สรุปผลการดำเนินการ ตามโครงการ มาเป็นแนวทางอาจช่วยได้ควรมีผู้ดำเนินงานร่วมจากภายนอกเพื่อเป็นการกระตุ้นการแสดงออกด้านความคิด ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ของชุมชน
 - 12) การทำงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน แม้ว่าจะถูกตีกรอบด้วยแนวทางการจัดทำหลักสูตรตามที่กระทรวง หรือแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดก็ตาม แต่บางเรื่องที่ไม่ขัดแย้งกันและเพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น น่าจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่นอกกรอบกำหนด เพื่อความเป็นอิสระทางวิชาการ

- 13) การใช้ข้อมูลที่มีอยู่ และการแสวงหาเครือข่ายการทำงานจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานและการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานเพื่อสร้างโอกาสที่ดีต่อการทำงาน การใช้เครือข่ายการทำงานที่ทำงานคล้ายกันมาร่วมงานจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การจัดทำแบบสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัยโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง บ้านป่าปวย ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน ในการศึกษาวิจัย ตั้งแต่ เดือนมกราคม 2547 - เมษายน 2549 ในครั้งนี้จะเป็นการสรุปผลการดำเนินงานทั้ง 3 ระยะของการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกิจกรรม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์

จากการปฏิบัติงานตามโครงการวิจัยที่ผ่านมาโดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางศึกษารัชมชาติป่าชุมชน โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการป่าชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

สามารถที่จะวิเคราะห์การดำเนินงานตามโครงการตามแนวทางขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน สรุปแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

หลังจากการประชุมทำความเข้าใจกับทีมงานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการวิจัยให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันก็มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 1 สรุปว่าการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของทางโรงเรียนนั้น โรงเรียนสามารถดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ โดยโรงเรียนสามารถสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแกนกลางหรือ หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน โดยการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ต้องให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยจะไม่ทำให้โครงสร้าง จุดหมาย จุดประสงค์และเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไป อาจเป็นหลักสูตรเฉพาะกิจระยะสั้น เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนความต้องการของชุมชน ซึ่งจะ

สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ว่า สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่นทั้งทางด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน จึงใช้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น ดังนี้

- เป็นหลักสูตรย่อย ที่สามารถสอดแทรกในบทเรียนในระดับประถมศึกษา ตามโครงสร้างของหลักสูตรในรายวิชาเลือก
- มีเนื้อหาสาระ สอดคล้องและเป็นไปตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ของชุมชน
- มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระชี้ให้เห็นถึงปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ในท้องถิ่น
- มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์ ตลอดจนสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ แผนพัฒนา และ แนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น
- มีจุดมุ่งหมายที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐานการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น
- มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระ สนองความต้องการของผู้เรียน มีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ และงานอาชีพ
- มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง รักท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่น

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ว่า มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความรักประเทศชาติ และท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และส่งเสริมความดีงามให้สังคม และโครงสร้างของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้นทางทีมงานจึงตกลงที่จะสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขยายขึ้นมา

แนวทาง การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา(เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขยาย) แบบมีส่วนร่วม ได้ดำเนินงานดังนี้

1) ศึกษาสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลในท้องถิ่น ในประเด็นดังต่อไปนี้

- ชุมชน
 - ประวัติความเป็นมาของบ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง และบ้านป่าปวย
 - สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนในปัจจุบัน
- ป่าชุมชน
 - ประวัติความเป็นมาของป่าชุมชนของทั้ง 3 หมู่บ้าน

- กฏระเบียบ ป่าชุมชนของทั้ง 3 หมู่บ้าน
- พืชพรรณไม้ สัตว์ป่าในเขตป่าชุมชน
- อาหารที่มาจากป่าชุมชน
- กิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติคอกผายายซึ่งเดิมข้อมูลทั้ง 3 ด้านนั้น ถูกเก็บข้อมูลโดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาด้วยวิธีการณศึกษาป่าชุมชนที่ทางโรงเรียนจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน แต่ในประเด็น ชุมชน และป่าชุมชนนั้นเนื้อหาขาดความสมบูรณ์ ชัดเจน ครบถ้วน เนื่องจากมีข้อมูลเฉพาะบ้านหนองหล่มและป่าชุมชนบ้านหนองหล่ม ส่วนอีกทั้ง 2 หมู่บ้านไม่ได้เก็บข้อมูลมาศึกษา

ประเด็น กิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติคอกผายายเดิมเป็นกิจกรรมที่เกิดมาจากกิจกรรมการเก็บข้อมูลชุมชน และกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยวิธีการณศึกษาป่าชุมชนในปีการศึกษา 2544 โรงเรียนและชุมชนบ้านหนองหล่มได้ร่วมมือจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนคือ การแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตป่าชุมชน โดยโรงเรียนนำเสนอโครงการจัดทำแนวป้องกันไฟป่ารอบป่าชุมชนคอกผายาย หลังการดำเนินงานพบว่ากิจกรรมที่ทำนอกจากจะได้ประโยชน์จากแนวป้องกันไฟป่าแล้วน่าจะมีการพัฒนาแนวป้องกันไฟป่าที่จัดทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้เส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับนักเรียนซึ่งได้รับการสนับสนุน จากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม(SIF) และมีการพัฒนาต่อเนื่องทุกปี โดยใช้งบประมาณจากภาคเอกชนในโครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ ของกลุ่มบริษัทธอนดัมประเทศไทย มาดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จ แต่กิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นประกอบการใช้แหล่งเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ระยะสั้น ใช้เวลาการเรียนรู้ประมาณ 3 ชั่วโมง เหมาะสมกับการใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงานมากกว่าการจัดการเรียนรู้ สมควรที่จะมีการศึกษาเก็บข้อมูลให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มีโครงสร้าง 1 หน่วยการเรียนรู้

ในกิจกรรมการเก็บข้อมูลจึงมอบหมายให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร่วมกับครู ชุมชน ออกเก็บข้อมูลและมีการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินงานเก็บข้อมูลพื้นฐานถึง 2 ครั้ง หลังจากตรวจสอบพบว่าข้อมูลที่เก็บครั้งแรกมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาไม่เพียงพอ โดย 3 ประเด็นที่ทีมวิจัยดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ นั้น ซึ่งข้อมูลที่ดำเนินการเก็บนั้นมีสาระที่สอดคล้องกับความหมายการจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ(2549) ที่ว่าเป็นรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา อาชีพ เป็นต้น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมมา เพื่อที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยอาศัยกิจกรรมการประชุมนำเสนอข้อมูลต่อชุมชนเพื่อที่จะให้ชุมชนได้ตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องเพียงพอหรือไม่ และ

ได้ร่วมเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงข้อมูลที่ได้รับร่วมกันกิจกรรมนั้นนอกจากที่จะได้ตรวจสอบข้อมูลแล้วยังส่งผลถึงการเกิดความรู้สึกในบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะพบว่า ชุมชนมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากในการแสดงออกของนักเรียน การเพิ่มพูนทักษะการพูด การนำเสนองาน หลังจากนั้นทีมวิจัยได้นำข้อมูลมาพิจารณาความสำคัญ ความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการแผนพัฒนาท้องถิ่น ทรัพยากร ธรรมชาติ แนวโน้ม ความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม และทางทีมวิจัย ได้นำหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของทางโรงเรียน ปัญหา และความต้องการของหมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน ทั้งด้านการจัดการศึกษาและปัญหาความต้องการของชุมชน กิจกรรมด้านป่าชุมชนของหมู่บ้าน มาเป็นแนวทางการทำงาน

3) การกำหนดความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยมีการประชุมพิจารณาแนวทางการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้มานั้น มีจุดมุ่งหมายสนองตอบต่อสิ่งใดมากที่สุด กรณีที่สนองตอบต่อความคาดหวังที่วางไว้ ก็จะมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้เรียนในแต่ละวัย ระดับความยากง่าย ความมาก-น้อย ของเนื้อหาสาระ ตลอดจนประสบการณ์ ความถนัด ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน สิ่งสำคัญอีกประการก็คือ การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง ท้องถิ่น และประเทศชาติ ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา (เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่า ชุมชนคอยผาขาว) ได้ตกลงกันว่าในการดำเนินงานทีมวิจัยมุ่งหวังให้หลักสูตรตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาด้านป่าชุมชน และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมองเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าจะอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งจะเหมาะสมทั้งเนื้อหา และประสบการณ์ที่จะจัด เนื่องจากนักเรียนต้องออกไปศึกษาในป่าชุมชน นักเรียนต้องสามารถรับผิดชอบตนเองได้ในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นป่าชุมชน

4) การกำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ในหลักสูตรย่อมมีความต่อเนื่องกับรายวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรแกนกลางเป็นพื้นฐานสำหรับรายวิชา อื่น ๆ ในระดับสูงขึ้นไปสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ คุณค่า ความยาก-ง่าย ปริมาณเนื้อหาสาระ และประสบการณ์เหมาะสมกับระดับชั้นเรียนหรือไม่ จากการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา(เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาว) ได้ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับช่วงชั้นที่ 2 เนื้อหาสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย การฝึกทักษะเบื้องต้นสำหรับการเรียนรู้ ความเป็นมาของป่าชุมชน ระบบนิเวศวิทยาบริเวณคอยผาขาว หิน การศึกษาเกี่ยวกับพืชพรรณไม้ในป่าชุมชน สมุนไพรในป่าชุมชน การดูนก ถ้ำดิน การพังทลายของดินในเขตป่าชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับป่าชุมชน การสรุปบทเรียนการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาและกิจกรรมจะบูรณาการกับสาระวิชา ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และศิลปะ จะเห็นได้ว่าสาระการเรียนรู้จะเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นที่มีปริมาณ และความหลากหลายเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจสามารถนำไปแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมท้องถิ่นได้ นอกจากนี้แล้ว กระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเข้าไปเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน(ป่า

ชุมชนคอยผายาย) จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริงในชุมชนซึ่งจะส่งผลให้ได้เรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาท้องถิ่นได้

5) การออกแบบหลักสูตร โดยดำเนินงานโดยยึดแนวทางของหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งจะประกอบด้วย หลักการ วิสัยทัศน์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน เวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ซึ่งทางทีมวิจัยได้กำหนดความเหมาะสมแล้วให้ใช้ในกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับช่วงชั้นที่ 2 ดังนั้น รูปแบบจะเป็นลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรูปแบบการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น ขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง

6) การร่างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น โดย การทำงานของโครงการวิจัยมอบหมายให้ทีมวิจัยที่เป็น คณะครูเป็นผู้ดำเนินงานร่างหลักสูตร เนื่องจากมองเห็นว่าทีมวิจัยที่มาจากครูมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ และมีความรู้ในเรื่องการจัดทำหลักสูตร ตลอดจนจะเป็นผู้นำหลักสูตรท้องถิ่น ไปใช้จึงมอบหมายให้เป็นผู้ร่าง ตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรที่ได้ตกลงกันไว้ก่อน

7) การทบทวนและการวิเคราะห์การร่างหลักสูตร ในประเด็นความน่าจะเป็นไปได้ของกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม โดยทีมวิจัยเป็นผู้ดำเนินงานโดย พิจารณาร่วมกันหลังจากทีมวิจัยที่เป็นคณะครูร่างหลักสูตรท้องถิ่นนำเสนอเพื่อที่จะให้ทีมวิจัยได้ทบทวนว่า หลักสูตรเป็น ไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการตรวจสอบหลักสูตรเบื้องต้น โดยทีมวิจัย

8) การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มทดลองจากคณะที่เข้ามาศึกษา ฐาน โครงการกิจกรรมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ โรงเรียนบ้าน วัด ที่โครงการวิจัย ร่วมจัด เช่น โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านน่านำผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผายายเข้าทดสอบกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร และมีการทดลองอีกครั้งโดยโรงเรียน ใช้นักเรียนเป็นกลุ่มทดลอง เพื่อพัฒนาให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ ก่อนนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ต่อไป นอกจากนี้ได้ดำเนินงานตรวจสอบโดยส่งหลักสูตรท้องถิ่นให้กับศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลำพูน เขต 1 จำนวน 4 ท่านตรวจสอบ ตลอดจนนำเข้าสู่ประชุมเวทีการตรวจสอบหลักสูตรท้องถิ่นที่ประกอบด้วย ทีมวิจัย ชุมชน คณะครูจากโรงเรียนวัดน้ำพุ โรงเรียนวัดป่าดิงเขตวัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เชิญเข้าร่วมกิจกรรมการตรวจสอบ

9) การสรุปการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำเสนอให้ชุมชนทราบ ทางทีมวิจัยใช้กิจกรรมเวทีการสรุปบทเรียนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาดำเนินงาน ซึ่งนอกเหนือจากการ ได้ผลสรุปของหลักสูตรท้องถิ่น และ แหล่งเรียนรู้เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผายายแล้ว ทางชุมชนยังนำเสนอให้สร้างแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านป่าบาง ซึ่งติดต่อกับป่าชุมชนบ้านป่าปวย นอกจากความต้องการที่จะสร้างแหล่งเรียนรู้แล้ว ชุมชนยังอยากให้ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านได้เข้ามาดูแลจัดการป่าชุมชนมากขึ้น และใช้ประโยชน์ป่าชุมชนในทาง เศรษฐกิจชุมชน โดยเริ่มจากการเป็นแหล่งเรียนรู้เหมือนป่าชุมชนคอยผายาย

10) การขออนุมัติใช้หลักสูตรท้องถิ่นจากคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินงานหลังจากเปิดภาคเรียนปี พ.ศ. 2549

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมศึกษา เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผายายนั้นผลที่เกิดขึ้นจะเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้คือ เมื่อชุมชนช่วยกันดูแลจัดการป่าชุมชนจนเกิดความอุดมสมบูรณ์สร้างรายได้ให้กับชุมชน โรงเรียนใช้ป่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนและชุมชนชุมชนร่วมกันพัฒนาส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตที่ได้รับจากป่าชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเมื่อมีรายได้จากป่ามากขึ้น ชาวบ้านน่าจะช่วยกันดูแลป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนสำหรับ โรงเรียนที่ดีขึ้นอันจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้าน ให้ยั่งยืนต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน สรุปแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) การพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผายาย โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดสร้างขึ้นเป็นการใช้กระบวนการของ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชน มาเป็นแนวทางการทำงานโดยทำควบคู่กับการพัฒนาสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ กับการปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยการดำเนินงานจะเป็นการประชุมปรึกษาหารือ และการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของเส้นทางศึกษาธรรมชาติมาเป็นแนวทาง การพัฒนาเส้นทางจัดการจัดทำฝ่ายแล้วให้เป็นแหล่งเรียนรู้

2) การพัฒนาบุคลากร ทั้งที่เป็นทีมวิจัย คณะครู และชุมชน ทั้งสามหมู่บ้าน โดยกิจกรรมการศึกษาฐาน เพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินงาน มีการจัดศึกษาฐานการจัดการป่าชุมชนที่ศูนย์ศึกษาอันเนื่องมาจากพระราชดำริห้วยฮ่องไคร้อ.คอยสะเกิด จ.เชียงใหม่ และจากการเข้ามาแลกเปลี่ยนศึกษาฐานตามโครงการเครือข่ายการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ เป็นการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษากรณีศึกษาป่าชุมชน และเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผายาย การประชุมการเรียนรู้ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน การเรียนรู้กับผู้เข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมงานวิจัยของโครงการ ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกัน การร่วมพิจารณาถึง จุดเด่น จุดด้อย ของกิจกรรมเส้นทางศึกษาเดิมที่มีอยู่ และหลังจากการทำกิจกรรมครบตามเส้นทางศึกษา มีการสรุปการทำกิจกรรมร่วมกันพร้อมข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทำให้ได้พบจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องเนื้อหาของหลักสูตรเส้นทางศึกษาธรรมชาติยังเป็นหลักสูตรเก่า กิจกรรมบางกิจกรรม ควรมีการปรับปรุง จุดศึกษาบางแห่งชำรุดทรุดโทรมต้องมี

การปรับปรุงแก้ไข เส้นทางเดินบางแห่งไม่สะดวกต่อการเดินศึกษาควรมีการปรับเปลี่ยน ควรเพิ่มประสบการณ์ความรู้ให้กับวิทยากรในเรื่องความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ สมุนไพร ในป่า เป็นต้น

3) การพัฒนาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เช่น การพัฒนาจุดศึกษา การสร้างฝายพระราชดำริตามเส้นทางศึกษา

4) การพัฒนาพื้นที่ เส้นทางศึกษา บริเวณป่าชุมชนคอยผายาย และเพิ่มเติมเนื้อหา กิจกรรม

5) การพัฒนาด้านเทคนิคการให้ความรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรับผู้เข้ามาศึกษาดูงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จะเห็นได้ว่าแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวจะสอดคล้องกับการดำเนินงานจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวดที่ 4 มาตรา 24 (6) มาตรา 29 มาตรา 30 หมวดที่ 8 มาตรา 58 (2) และเป็นการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนที่มีบทบาททั้งการมีส่วนร่วมโดยเป็นแหล่งเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

3. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการป่าชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน สรุปแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) การวิเคราะห์และการวางแผนการดำเนินการ โดยดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของทีมงานวิจัย และคณะกรรมการป่าชุมชนในการทำงานวิจัย โดยเริ่มจากแนวคิดของนายวิบูลย์ จำวรรณ นักวิจัย/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน(บ้านป่าบง) ได้เสนอแนวทางการทำงานที่ต้องการให้ครอบคลุมทั้ง 3 หมู่บ้าน ซึ่งให้เห็นผลจากการทำงานที่ผ่านมาในการจัดการป่าชุมชนที่ยาวนานนับ 40 ปี และร่วมกับทางโรงเรียนจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยวิธีการนิเทศศึกษาป่าชุมชนจนป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ มีผลตอบแทนที่เป็นอาหารจากป่ามากมายนำไปสู่ความภาคภูมิใจ และชี้ให้เห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากกิจกรรมงานวิจัย นอกจากจะร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นแล้ว ใน กิจกรรมการเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตที่มาจากป่า คือถ้าการทำหัตถกรรมป้องกันได้ประสบผลสำเร็จ จะทำให้ชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านได้หันกลับมาช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชนมากขึ้น ป่าก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียนต่อไป

2) การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.1) การจัดประชุมประชาคมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน โดยทีมวิจัยมีความต้องการให้ชุมชนทั้งสามหมู่บ้านร่วมกันดูแลป่าชุมชนให้ดีขึ้น โดยมองเห็นประโยชน์จากการใช้ป่าชุมชนของหมู่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนแล้ว น่าจะทำผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋องที่มาจากป่าเพื่อส่งเสริมอาชีพ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของป่าชุมชน และหันมาร่วมมือกันดูแลรักษาป่าชุมชนให้มากขึ้น การจัดการประชุมในชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าบง บ้านป่าบง และบ้านหนองหล่ม ทีมวิจัยได้ชี้แจงเกี่ยวกับโครงการวิจัยให้ชุมชน

ทราบนำเสนอแนวคิดการรวมกลุ่มการทำงาน และการดำเนินงานตามแผนงานการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่าชุมชนให้ที่ประชุมทราบ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายซักถามแนวทางกิจกรรมของโครงการในที่ประชุมของหมู่บ้าน สรุปมติที่จะสนับสนุนกิจกรรม ได้ดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมเป็นตัวแทนหมู่บ้านเข้าร่วม เป็นคณะกรรมการดำเนินงานโครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่าชุมชน หมู่บ้านละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน

ต่อมา มีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จากที่ประชุมเลือกนายวิบูลย์ จำวรรณ เป็นประธาน คณะกรรมการ นายสุวิทย์ เครือจินดา นางสาวบานเย็น อุดรลัก เป็นรองประธาน เลือกนายอรรถพร ทาสัก เหมัญญิก นางนิภาพร ชศพิมสาร เป็นผู้ช่วยเหรัญญิก นายเฉลิมพล เถลัก เป็นเลขานุการ นายสุทัศน์ สุรสิทธิ์ สืบเชื้อ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ผู้ใหญ่บ้านทั้งสามหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสามหมู่บ้าน เป็นผู้ตรวจสอบบัญชี เจ้าอาวาสวัดหนองหล่ม เจ้าอาวาสวัดค้อยาศ์ กำนันตำบลศรีบัวบาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน เป็นที่ปรึกษา มีการวางแผนร่างระเบียบกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า

นอกจากนี้ ในที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบกฎระเบียบป่าชุมชนของหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางการทำงานด้านป่าชุมชนของทั้งสามหมู่บ้าน

2.2) การประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งชุมชน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการป่าชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน โดยอาศัยเวทีการประชุมร่วมกัน และเป็นเวทีประสานความร่วมมือกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินงานโครงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อเนื่องไป โดยจัดทำโครงการ โครงการศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่บ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง บ้านป่าปวย ค.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน ภายใต้การสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ต่อไป

3) การศึกษาดูงาน

3.1) การประชุมวางแผนงานเพื่อการศึกษาดูงาน เป็นการปรับกิจกรรมของทางทีมวิจัยที่เดิมจะไปศึกษาดูงานเปลี่ยนเป็นการจัดประชุมเพื่อการเรียนรู้ โดยประสานงานกับโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาและวิทยาลัยการจัดการสังคมเนื่องจากมองเห็นว่าน่าจะเกิดประโยชน์ เนื่องจากความหลากหลายของผู้เข้าร่วมประชุมที่สามารถสะท้อนบทเรียน แนวทางการทำงานที่หลากหลายวิธีการ ทางทีมวิจัยและชุมชนสามารถนำไปปรับใช้ได้

3.2) การศึกษาดูงาน " การประชุมการเรียนรู้ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน" โดยจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมจากเครือข่ายการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ เป็นการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยน ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษากรณีศึกษาป่าชุมชน และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ป้าชุมชนคอยผายบาย กับผู้เข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมงานวิจัยของโครงการ โดยมีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีผลสรุปการดำเนินงาน คือ กิจกรรมเป็นกิจกรรมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มต่างๆที่มีความหลากหลายทั้งกิจกรรมที่ทำและต่างพื้นที่ จึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีข้อเสนอแนะมากมายที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมเส้นทางศึกษารวมชาติทั้งรูปแบบการทำกิจกรรมเช่น กิจกรรมการดูนกที่ต้องปรับปรุงการนำเสนอกิจกรรมที่ควรให้น่าสนใจมากขึ้น ด้านเนื้อหา เช่น เนื้อหาตรงจุดถ้าดีน ต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื่องจากสภาพของถ้าดินที่ทรุดโทรม น่าจะศึกษาประเด็นอื่นๆ การเพิ่มเติมความรู้ให้กับทีมวิทยากรในด้านความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ในป่า สมุนไพรในป่า เป็นต้น ตลอดจนเทคนิคการสื่อความหมายทางธรรมชาติ ซึ่งทางทีมงานวิจัยสามารถนำมาปรับปรุง พัฒนาเส้นทางศึกษารวมชาติให้ดีขึ้น

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละพื้นที่ ทำให้ทีมงานวิจัยเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานและมองเห็นและแนวทางการแก้ไขในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะส่งผลถึงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

3.3) การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ที่ ศูนย์ศึกษาอันเนื่องมาจากพระราชดำริห้วยฮ่องไคร้ เป็นกิจกรรมที่โครงการวิจัยต้องการให้คณะทำงานและบุคลากรในหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการป่าชุมชนและพัฒนาเส้นทางศึกษารวมชาติ และได้ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแปรรูปอาหาร ที่บริษัท ฟาร์มเห็ดบ้านสวน จำกัด ลำปาง เพื่อที่จะให้คณะกรรมการ โครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า คณะกรรมการป่าชุมชนทีมวิจัย ได้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการแปรรูปอาหาร เป็นการปรับกิจกรรมเนื่องจากเครื่องจักรที่จะใช้ในการแปรรูปอาหารไม่สามารถดำเนินการอบรมแก่คณะกรรมการได้จึงปรับเป็นการศึกษาดูงานแทน สรุปผลการศึกษาดูงาน เพื่อตรวจสอบ ทบทวนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการป่าชุมชน การพัฒนาเส้นทางศึกษารวมชาติ และวางทิศทางการทำงานด้านการแปรรูปอาหารต่อไป

4) การระดมทรัพยากร โดยคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้าน จัดทำโครงการการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่าชุมชน ได้นำเสนอโครงการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน โดยขอรับการสนับสนุนเครื่องจักรการแปรรูปและการปรับปรุงโรงงาน ได้รับการสนับสนุน 300,000 บาท และมีการระดมงบประมาณมาเพื่อการทำงานตามโครงการจำนวน 10,000 บาท มีการประสานงานกับกลุ่มเกษตรกรพัฒนาบ้านหนองหล่ม โดยการสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรพัฒนาบ้านหนองหล่มส่งโครงการ การผลิตลำไยกระป๋องต่อสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน และได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรในการผลิตลำไยกระป๋อง ตลอดจนส่งบุคลากรในชุมชนจำนวน 20 คน เข้ารับการอบรมในการผลิตลำไยกระป๋อง ที่สำนักงานชุมนุมสหกรณ์จังหวัดลำพูน(อำเภอบ้านธิ) เพื่อนำความรู้มาใช้ในโครงการ

มีการระดมหุ้นมาเพื่อดำเนินงาน โดยมีผู้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 444 หุ้น ๆละ 100 บาทรวมมีหุ้นทั้งหมด 44,400 บาท

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากการดำเนินโครงการวิจัย

ผลของการวิจัย(Out put)

1. เกิดการรวมตัวของชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านของโครงการวิจัยเพื่อดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยจัดทำโครงการการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการมาดำเนินงานจากตัวแทนหมู่บ้านๆ ละ 5 คน รวมเป็นจำนวน 15 คน มาดำเนินงาน และได้รับการสนับสนุนในการทำงาน จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน ในการสนับสนุนโครงการการแปรรูปลำไยกระป๋องสนับสนุนเครื่องจักรผลิตอาหารกระป๋อง องค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน สนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน 300,000 บาท ในการปรับปรุงโรงเรือนอาหารกระป๋อง การระดมทุนการจัดทำโรงงานอาหารกระป๋องจาก 3 หมู่บ้าน จำนวน 444 หุ้น ๆ ละ 100 บาท (44,400 บาท) หมู่บ้านหนองหล่มมอบอาคารอเนกประสงค์ของหมู่บ้านให้เป็นโรงงานของโครงการ รวมทั้งการเสียดสแรงงานของชุมชนในการดำเนินงานปรับปรุงโรงงาน
2. ส่งผลให้ชาวบ้านได้มองเห็นประโยชน์ในการรักษาป่าชุมชนที่ยาวนานมานับสี่สิบปี เกิดความตระหนักและรับรู้ในประโยชน์ของป่ามากขึ้น เกิดความรักหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น และรักท้องถิ่นมากขึ้น
3. เกิดแนวทางการพัฒนาชุมชน ในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชนโดยมีการจัดสร้างฝายพระราชดำริและการปลูกพืช กินได้ในป่าเพื่อรักษาป่าซึ่งมาจากการไปศึกษาดูงานตามโครงการ มาจัดทำโดยไม่ใช้งบประมาณจากทางราชการ มีการพัฒนาทบทวนกฎระเบียบป่าชุมชน ของหมู่บ้าน
4. จากการศึกษาดูงานชาวบ้านมีความรู้เรื่องการแปรรูปอาหารผลิตอาหารกระป๋อง โดยเริ่มต้นจากแนวคิดหลักจากโครงการวิจัยฯ ไปสู่กิจกรรมการฝึกอบรมการแปรรูปผลผลิตลำไย (ลำไยกระป๋อง) เกิดความรู้ต่อเนื่องที่จะผลิตอาหารกระป๋อง โดยชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มจัดทำโครงการการแปรรูปอาหารที่มาจากป่า
5. มีการพัฒนาความรู้ในเรื่อง อาทิ เช่น การจัดการป่าชุมชน การปลูกพืชกินได้เพื่อการรักษาป่า ตามแนวทางพระราชดำริ การจัดสร้างฝายพระราชดำริ การปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ (เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาว) ซึ่งชาวบ้านสามารถพัฒนาตนเองเป็นวิทยากรท้องถิ่นได้ การถอดบทเรียนการเรียนรู้ด้านชุมชน “ 1 ทศวรรษ ของ การจัดการป่าชุมชนระหว่าง โรงเรียน กับชุมชน ” ความรู้เรื่องการผลิตลำไยกระป๋อง การผลิตอาหารกระป๋อง (เห็ด) เป็นต้น
6. การพัฒนาทีมวิจัยโดย มีการจัดการประชุม ประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะการเข้ามาศึกษาดูงาน โดยมีกลุ่มเข้ามาดูงาน ได้แก่ นายก อบต.ฝายแก้ว นำ คณะ สน.สพท.น่าน ผู้บริหารโรงเรียน ครูในตำบลฝายแก้ว กิ่ง อ.ภูเพียง น่าน และ กลุ่มอัครเมืองน่าน นายก อบต.วอแก้ว อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง และคณะกรรมการอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมตำบลวอแก้ว สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และผู้นำชุมชน คณะกลุ่มแม่บ้าน เยาวชน กลุ่มอาสาสมัครเพื่อวัฒนธรรมชุมชน บ้านทุ่งหลวง กิ่ง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ รายการโทรทัศน์ช่อง 3 ทุ่งแสงตะวัน นายก อบต.คันธง ครู นักเรียนในตำบลคันธง และผู้ดำเนิน งานตามโครงการวิจัยผักพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง ต.คันธง เจ้าหน้าที่

กรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่สำนักการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส ของกระทรวงศึกษาธิการ สปป.ลาว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน คณะครูจากประเทศ เอธิโอเปีย พม่า กัมพูชา โครงการวิจัยวัดหนองปลาหมอ และ โครงการวิจัยเกษตรกรรมธรรมชาติ จ.พิจิตร สกว.พิจิตร ซึ่งการศึกษาดูงานของคณะต่าง ๆ ส่งผลให้ทีมวิจัยและชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นเกิดการพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากรท้องถิ่นในการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับแหล่งความรู้ป่าชุมชน

7. โรงเรียน และชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านร่วมมือกันจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาว) ส่งผลต่อการสร้างวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นชาวบ้าน และนักเรียน

ผลกระทบต่อเนื่อง (Impact)

1. หมู่บ้านหนองหล่มได้รับรางวัลการจัดการป่าชุมชนดีเด่นของกรมป่าไม้
2. โรงเรียนได้รับรางวัล 1 โรงเรียน 1 นวัตกรรม ด้านแหล่งเรียนรู้ จากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ
3. หมู่บ้านได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้าน 1 อำเภอ 1 หมู่บ้านในฝันระดับจังหวัด

การดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากสิ้นสุดโครงการวิจัย มีดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับ โครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่าชุมชนผู้ที่ดำเนินงานต่อ คือ คณะกรรมการโครงการ โครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่าชุมชนที่มีนายวิบูลย์ จำวรรณ อบต.บ้านป่าบง เป็นประธานในการดำเนินงาน โดยการสนับสนุนจากชุมชนทั้งสามหมู่บ้านจากการระดมหุ้น องค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนจะสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานต่อไป
2. การดำเนินกิจกรรมด้านป่าชุมชนนั้น จะประสานความร่วมมือกันมากขึ้นโดยดำเนินงาน ร่วมกันทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยคณะกรรมการศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีนายมานพ ชาวสัก ผู้ใหญ่บ้านหนองหล่มเป็นประธาน โดยการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมที่จะดำเนินงานในปี พ.ศ. 2549 คือ
 - การศึกษาดูงานเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า เป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจากงานวิจัยจากโครงการศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพพื้นที่บ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง บ้านป่าปวย ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน โดยนำคณะกรรมการป่าชุมชน คณะกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า

ทีมวิจัยไปศึกษาดูงานที่ ศูนย์แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า บ้านคำน้ำสร้าง อ.เมือง จ.ยโสธร และศึกษาดูงานความหลากหลายทางชีวภาพที่ป่าทาม กุดเป้ง อ.โพนทราย จ.ร้อยเอ็ด

- การอบรมการเพิ่มสมุนไพรในป่าและความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร เป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจากงานวิจัยจากโครงการศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพพื้นที่บ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง บ้านป่าปวย ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน โดยอบรมความรู้ด้านการเพิ่มสมุนไพรในป่าและความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) 7หมู่บ้านของตำบลศรีบัวบาน และคณะกรรมการป่าชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ดำเนินงานที่อาคารหอประชุมประจำหมู่บ้านหนองหล่ม
- กิจกรรม “ร้อยในบวชป่า ถิ่นธรรมชาติให้ป่าชุมชน” เป็นกิจกรรมบวชป่าชุมชนในพื้นที่ของทั้งสามหมู่บ้าน
- กิจกรรมการอบรมเยาวชนมัธยมศึกษาชั้นน้อย เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลจัดการป่าชุมชน และการเป็นวิทยากรท้องถิ่น

จากกิจกรรมตามแนวทางที่ดำเนินมาข้างต้นจะพบว่า หมู่บ้านทั้งสามตามโครงการวิจัยนี้สามารถเป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็งต่อการจัดการป่าชุมชน เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีศักยภาพและกำลังพัฒนาศักยภาพของตนเองเข้าสู่เป้าหมายแห่งการพึ่งตนเอง โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น (ป่าชุมชน) มาพัฒนาศักยภาพของตนเองซึ่งมีความสามารถที่วัดได้อย่างน้อย 4 ประเด็น (เสรี พงศ์พิศ , 2546) คือ เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งมองเห็นได้จากการที่หมู่บ้านได้แก้ไขปัญหาด้านป่าของตนเองโดยการจัดตั้งแนวเขต ป่าชุมชน การวางกฎระเบียบเกี่ยวกับ ป่าชุมชน การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับ การจัดการป่าชุมชน การจัดสร้างฝายพระราชดำริ การปลูกต้นไม้ทดแทน การใช้แนวคิดทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การบวชป่ามาแก้ไขปัญหา นั่นคือการแสวงหาทางออกด้วยตนเองโดยแสวงหาความรู้ที่จะช่วยให้ตนเองหลุดจากความไม่รู้และปัญหาต่างๆตลอดจนสามารถตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ ไม่ใช่ออฟังแต่คำสั่งของคนอื่นหรือได้แต่ถามผู้อื่นต้องปลดปล่อยจากความคิดพึ่งพาและระบบอุปถัมภ์

นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมการใช้ป่าชุมชนเพื่อมาสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการจัดตั้งโรงงานแปรรูปอาหารที่มาจากป่าโดยการหาแหล่งสนับสนุนจากหลายๆฝ่ายรวมทั้งการระดมทุนจากหมู่บ้านมาจัดการทุนทางสังคมของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

มีการดำเนินงานของชุมชนที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มีการรวมกลุ่มทำงานด้วยระบบธรรมาธิปไตย มีความโปร่งใส โดยชุมชนมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอื่นๆ

ปัจจัยที่เชื่อต่อการดำเนินงานตามโครงการวิจัย

ปัจจัย / เงื่อนไขของการทำงาน

- 1) การทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียน (ครู,นักเรียน) วัด (เจ้าอาวาส ชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน) ที่มีการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนการร่วมมือทำงานโครงการวิจัย ฯ
- 2) ประสบการณ์การดำเนินงานจัดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยวิถีกรรมศึกษาป่าชุมชน ระหว่างโรงเรียนและชุมชนร่วมกันมาเป็นเวลา 10 ปี ของคณะครู โรงเรียนวัดหนองหล่ม
- 3) พี่เลี้ยงจาก สถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานประสานงานการวิจัยท้องถิ่น จังหวัดลำพูน และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างทีมวิจัยที่สถาบันวิจัยจัดขึ้น
- 4) เวทีการประชุม ทำให้ได้เกิดการแลกเปลี่ยน ทบทวนการทำงานมองเห็นทิศทางของการทำงานร่วมกัน
- 5) เครือข่ายการทำงานร่วมกันของโรงเรียน เช่น วิทยาลัยการจัดการสังคมที่ให้การหนุนเสริมกระบวนการทำงาน โครงการกิจกรรมความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน(อบต.สีเขี้ยว) ขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน โครงการแปรรูปผลผลิตลำไยของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ความหลากหลาย ทางชีวภาพในพื้นที่ 4 ภาค ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง
- 6) ปัจจัยด้านพื้นที่การทำงาน พื้นที่ดำเนินงานอยู่ในชุมชน ตลอดจนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็จะเกิดในโรงเรียนและชุมชน จึงได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี
- 7) เวทีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ในจุดที่เป็นยอมรับการทำงานของบุคคลทั่วไป ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนมากในด้านการปรับเปลี่ยนความคิด มองเห็นทิศทางการทำงานมากขึ้น
- 8) การเข้าร่วมกิจกรรมของเจ้าอาวาสวัดหนองหล่ม มีผลสูงมากต่อการทำงานของโครงการวิจัยฯ เกิดการยอมรับและความร่วมมือเป็นอย่างดี
- 9) แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2548 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตลอดจนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนการสอน ส่งผลให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ง่ายยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและสนับสนุนกิจกรรมในโครงการ

- 1) วิทยาลัยการจัดการสังคม ร่วมกับเครือข่ายการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ ที่เข้ามาร่วมงานศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ของทางโรงเรียน
- 2) โครงการกิจกรรมความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน (อบต.สีเขียว) ขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน ที่เข้ามาสนับสนุนการจัดการประชุมสรุปการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของทางโรงเรียน การปรับปรุงกิจกรรมและการ สร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผาขาว ตลอดจนสนับสนุนการจัดทำเอกสารหนังสือ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยกรณีศึกษาป่าชุมชน สนับสนุน งบประมาณจำนวน 300,000บาท ในโครงการการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า
- 3) โครงการแปรรูปผลผลิตลำไยของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูนที่เข้ามาสนับสนุนการปรับปรุง อาคาร และเครื่องจักรผลิตอาหารกระป๋อง ตลอดจนการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไย กระป๋อง
- 4) การให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะการทำงานจากอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการดำเนินกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า
- 5) โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพใน พื้นที่ 4 ภาคของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เข้ามาสนับสนุนในโครงการศูนย์ศึกษาลำไยและอาหารหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่บ้าน หนองหล่ม บ้านป่าบง บ้านป่าปวย ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน ในกิจกรรมหลักสูตร ท้องถิ่น โครงการการศึกษาดูงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ อาหารที่มาจากป่า โครงการการเพิ่มสมุนไพรในป่าชุมชน และการให้ความรู้เรื่องสมุนไพร โครงการบวชป่าชุมชนคอยผาขาว

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

- 1) ความไม่เข้าใจร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีบางกิจกรรม เช่น การเก็บข้อมูลมี การดำเนินงานเฉพาะในส่วนๆของโรงเรียน
- 2) ข้อจำกัดในด้านการปรับเปลี่ยนองค์กรของส่วนจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน เช่น มีการ จัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ใหม่ งบประมาณ การกิจ ในการจัดการศึกษาไม่ชัดเจน จึงมี ผลต่อการพัฒนาศักยภาพทีมงานในการทำงานร่วมกัน
- 3) ข้อจำกัดด้านเวลา มีช่วงเวลาของการทำงานตรงกับการปิดภาคเรียน มีการเลื่อนชั้นเรียน การเรียน ต่อของนักเรียนจึงทำให้การดำเนินงานหยุดชะงักไปช่วงเวลาหนึ่ง

- 4) ทักษะกระบวนการในการดำเนินงานวิจัย แม้ว่าทีมจะทำงานร่วมกันในประเด็นสิ่งแวดล้อมศึกษามา 10 ปี แต่ทักษะในการทำงานแบบวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้นยังมีน้อยมาก
- 5) ปัญหาด้านสุขภาพของหัวหน้าทีมวิจัย
- 6) คณะทำงานของ ทีมโครงการวิจัยฯ จำนวน 5 ท่าน ลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน และการปรับเปลี่ยนผู้ใหญ่บ้าน จึงทำให้กิจกรรมตามโครงการชะงักไปช่วง

ข้อเสนอแนะ

การทำงานตามโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม นั้น เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน ที่ต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล ชื่นชม ภาควิชาใจในความสำเร็จร่วมกัน ต้องอาศัยการทำงานอย่างต่อเนื่อง และการปฏิบัติลงมืออย่างจริงจัง โดยเฉพาะประเด็นการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องละเอียดอ่อน ต้องต่อสู้กับแนวคิดการสอนเพื่อสอบ มุ่งมั่นในการเรียนการสอนที่ต้องเรียนต่อในระดับปริญญาในมหาวิทยาลัย มากกว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศักยภาพสูงสุดในตนเอง มีทักษะชีวิต อยู่ร่วมสังคมอย่างมีความสุข อีกประการในการทำงานวิจัยที่ใช้เวลานานเป็นปีนั้น การย่ำ และการสร้างความเข้าใจในทีมงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตามโครงการวิจัย ต้องทำอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทีมงานที่มาจากชุมชน ดังนั้น ทีมทำงานต้องมีการปรับแนวคิด แนวทางการทำงานให้สอดคล้อง และมีเป้าหมายที่ชัดเจนตลอดเวลา ส่งเสริมให้ทุกคนได้แสดงออกในบทบาทของการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ปรากฏออกมาจะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานครั้งต่อไป

- 1) การพัฒนาสร้างแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมในบริเวณป่าชุมชนที่อยู่ในบริเวณหลังถ้ำถุย คอยู ผาคอก ซึ่งเป็นป่าชุมชนของหมู่บ้านป่าปวย และป่าบาง ที่มีลักษณะทางกายภาพและภูมิประเทศที่น่าจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น ถ้ำถุย คอยู ป่าหยาด ผาคอก ซึ่งเป็นป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและการวิจัยการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนทั้งตามหมู่บ้าน
- 3) การดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า (อาหารกระป๋อง)

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ,กรมวิชาการ: หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร.
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.2545

-----: แนวทางการการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เอกสารประกอบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544. กรุงเทพมหานคร .คุรุสภาลาดพร้าว.2545

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: แนวทางการบริหารหลักสูตรและการ
กรุงเทพมหานคร .คุรุสภาลาดพร้าว 2549

ชาติรี ลำราญ. จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา เล่ม 1 : กรุงเทพมหานคร.มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์
2545.

-----, จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา เล่ม 2 : กรุงเทพมหานคร.มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์
วงศ์ .2545.

พิสมัย ถิระแก้ว หลักสูตรประถมศึกษา : กรุงเทพมหานคร. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

สัจจิต อุทรานันท์ . พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร : กรุงเทพมหานคร.2532.

เสรี พงศ์พิศ. แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน: กรุงเทพมหานคร .สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไท.2546.

ลำลี รักสุทธิ์ และคณะ .แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา :กรุงเทพมหานคร.สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา
จำกัด .2545.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 :

กรุงเทพมหานคร .คุรุสภาลาดพร้าว . 2542.

วัฒนาพร ระจิบทุกษ์ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.

กรุงเทพมหานคร .พริกหวานกราฟิกจำกัด.2545.

อำนาจ จันทร์แป้น การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติระดับโรงเรียน : เชียงใหม่ ส.ทรัพย์การพิมพ์.2532.

ภาคผนวก

ประมวลภาพกิจกรรม

การสร้างการเรียนรู้เด็กและเยาวชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาดูงาน

การสำรวจป่าชุมชน

การจัดทำฝายแม้ว

การทำแนวกันไฟ

การบวชป่า

เวทีชาวบ้านการพัฒนา/จัดการสิ่งแวดล้อม

ผลผลิตจากป่า

ผู้จำหน่ายหรือพัฒนาหลักสูตร

นำเสนอ/ขยายผล การดำเนินงานการจัดการป่าชุมชน

อาคารแปรรูปผลผลิต

การอบรม “มัคคุเทศก์น้อย”

การขยายความรู้สู่ชุมชนอื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

โครงการวิจัยในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

วิทยาลัยการจัดการทางสังคม

โรงเรียนรุ่งอรุณ

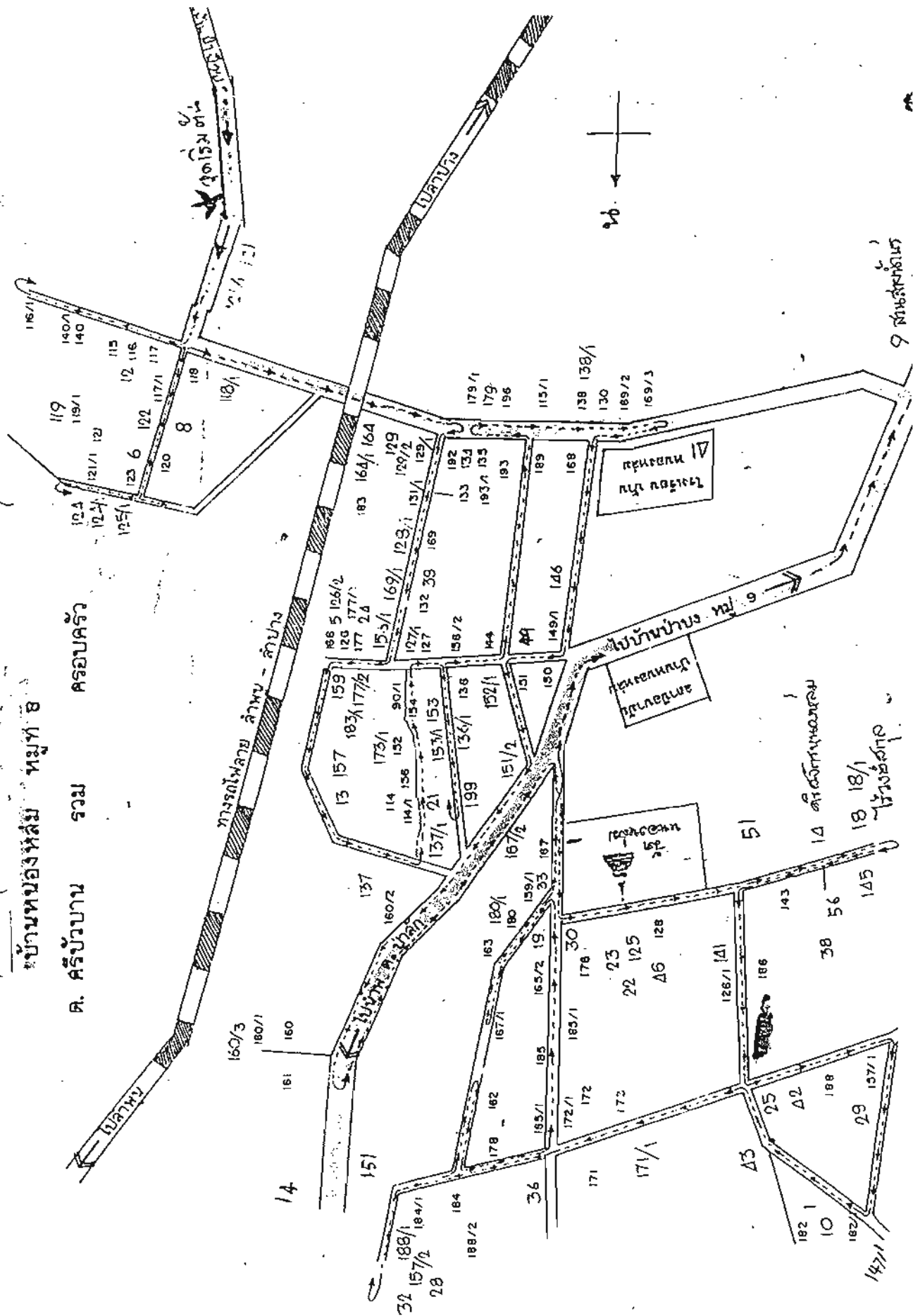
มจร.และนักเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

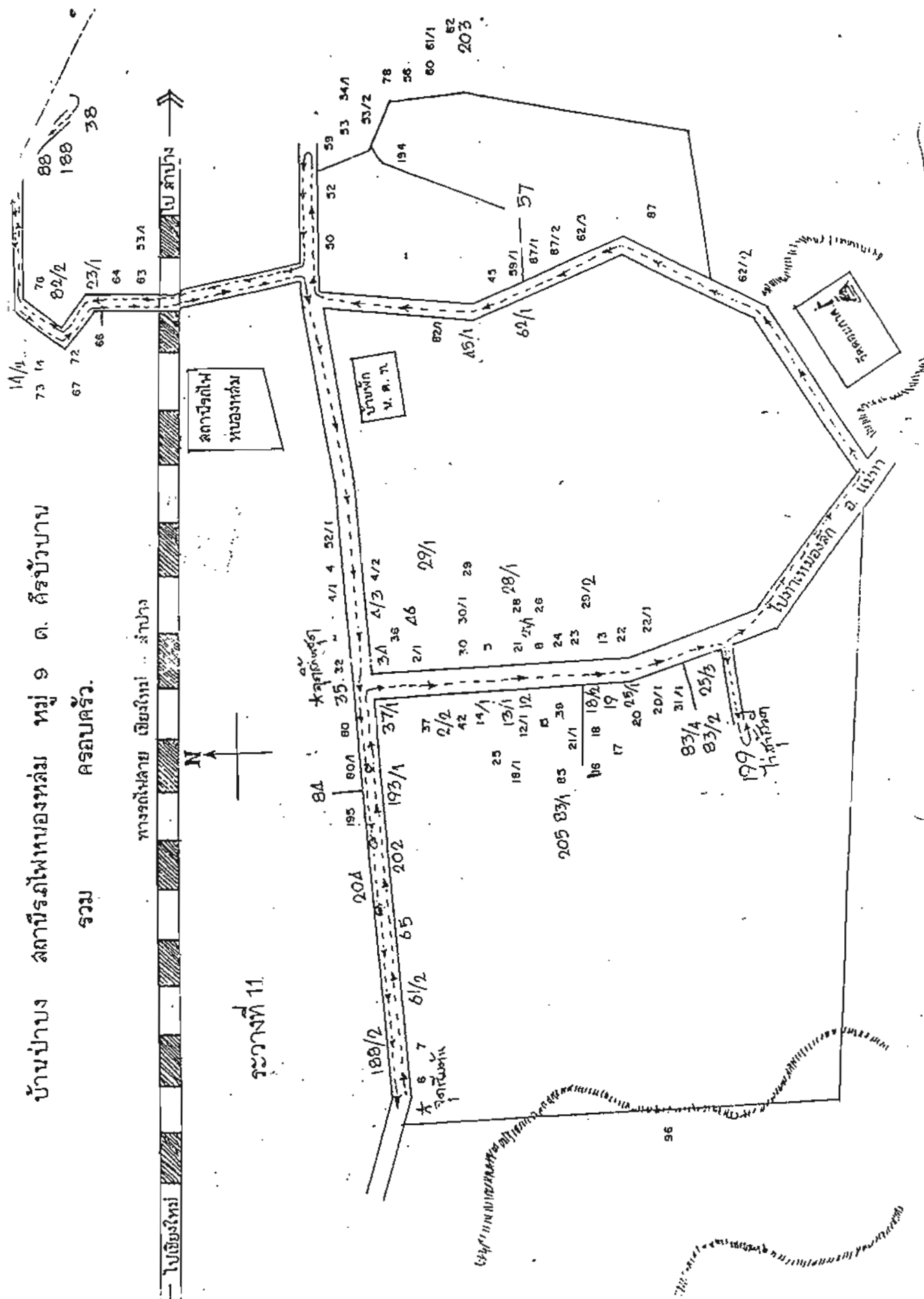
การถ่ายทำสารคดี

บ้านหนองหุ้ม หมู่ที่ 8

ด. ศรีบ้าน รวม ครอบครัว

รวม
ครุฑปกครุฑ.

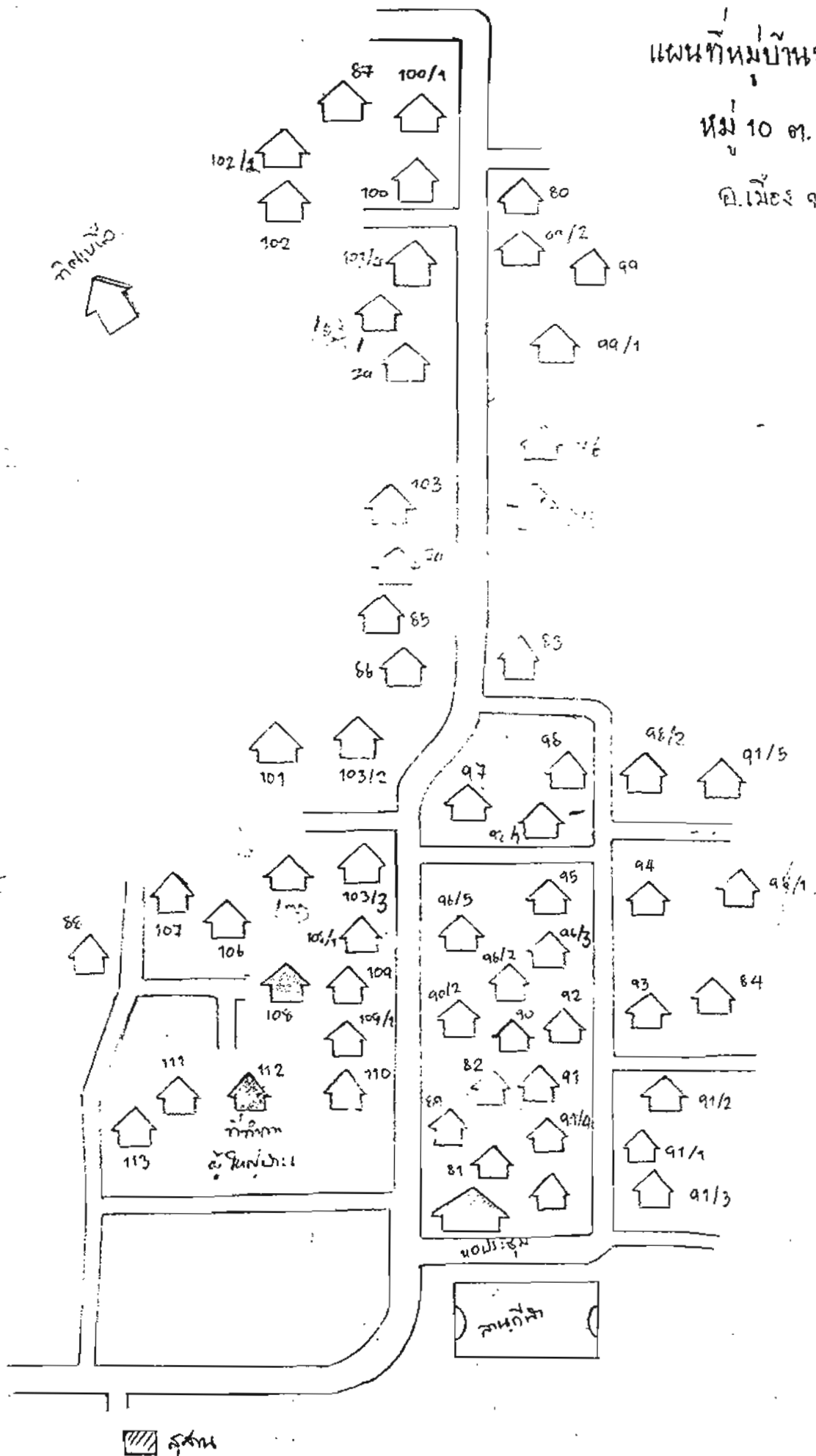

แผนกหมบ้านป่าปวย.

หน้า 10 ต. ดงบัวบาน

৬. মৈত্রী ৭. নিখিল
 ৬

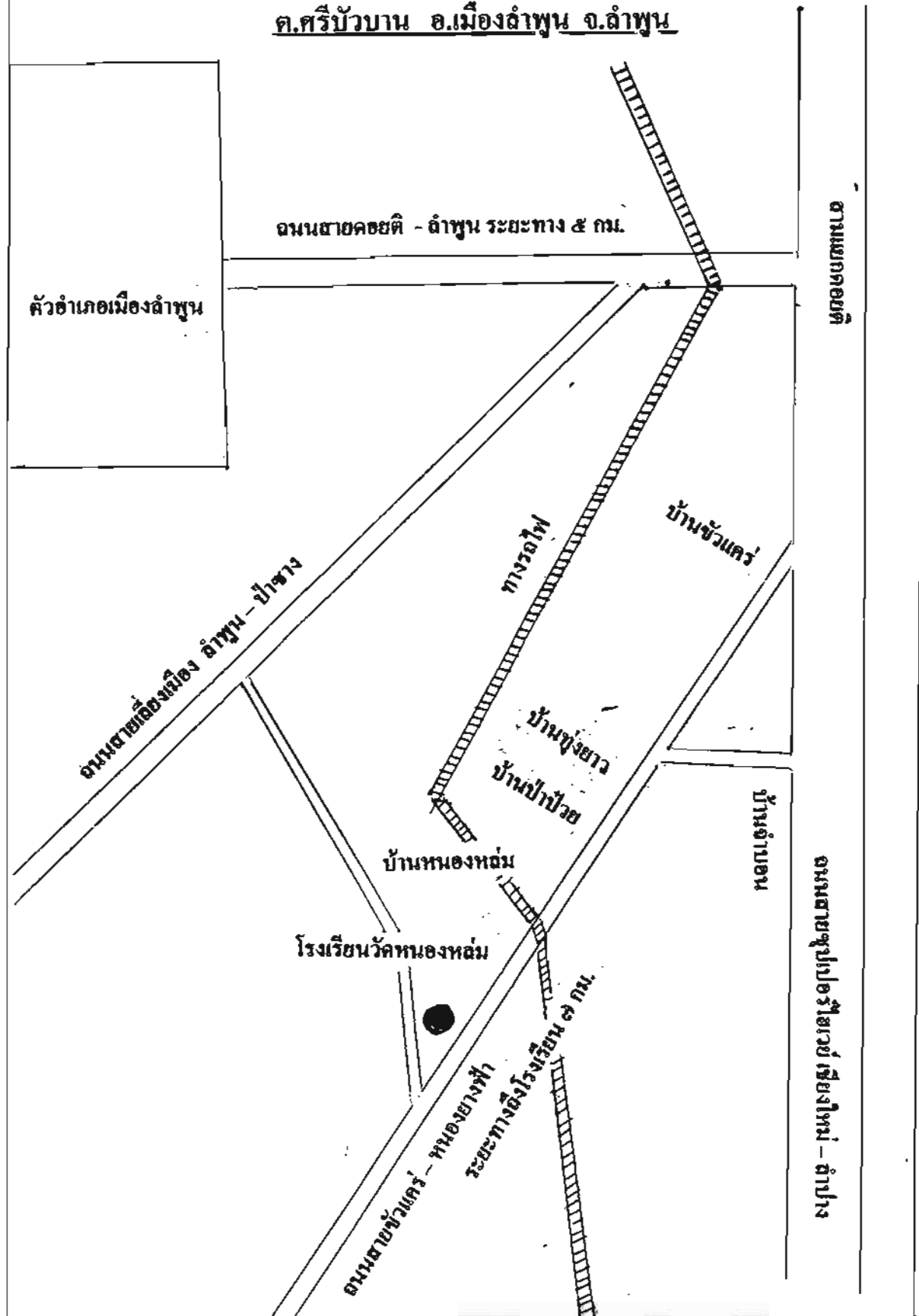
7/11/12

☒ *same*

แผนผังแสดงที่ตั้งโรงเรียนวัดหนองหล่ม

ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ฐานข้อมูลต้นไม้ในเขตป่าชุมชนคอยผาย

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
ไม้ยืนต้น						
๑.	มะค่าโมง	มะค่าหลวง มะค่าหัวคำ	Azelia xylocarpa (Kurz) Craib	FABACEAE	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง ๓๐ เมตร ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อย ๓ - ๕ คู่ รูปไข่ กว้าง ๔ - ๕ ซม. ยาว ๓ - ๕ ซม. ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง ผลเป็นฝักแบน เปลือกแข็ง หนา สีสน้ำตาล เมล็ดแข็ง สีสน้ำตาล มีเยื่อสีส้ม	ลำต้นที่เป็นไม้ มีรสเบื่อเมา ถ่านพวยรีและรักษาโรคผื่นหนัง ต้มเอาไอรรมหัวริดสีดวงทวารทำให้แห้ง เปลือกต้น ผสมเปลือกมะค่าได้อย่างละเอียด ครั้งทำมือทำเป็นยาประคบแก้ฟกช้ำ ปวดบวม หรือผสมกับรากพังทิ อย่างละเอียด ครั้งทำมือเป็นยาสมานแผล
๒.	มะค่าแต้	มะค่าแต้ มะค่า หุยม	Sindora siamensis Teijsm. ex Miq.	var. siamensis	ไม้ยืนต้นสูงกว่า ๑๕ เมตร กิ่งอ่อนมีขน ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับใบย่อย ๓ - ๔ คู่ รูปวงรีกว้าง กว้าง ๓ - ๘ ซม. ยาว ๖ - ๑๕ ซม. ออกดอกที่ปลายกิ่ง ผลเป็นฝักแบน รูปไข่มีหนาม	เปลือกต้น แก้ชาง (โรคของเด็ก) ที่มีอาการเบื่ออาหาร ซึ่งมีเม็ดขึ้นในปากและคอ ลื่นเป็นฝ้า ผสมกับเปลือกต้นมะกอก เปลือกต้นยางนา ต้นหนามหัน และรากแก้วแปบช้างต้ม น้ำดื่ม แก้ลมชัก
๓.	พญานูลเหล็ก	เลี้ยวตูก	Strychnos lucida R. Br.	STRYCHNACEAE	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ความสูง ๔ - ๑๐ เมตร ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่ กว้าง ๒.๕ - ๔ ซม. ยาว ๔ - ๖ ซม. ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีเขียวอ่อน ผลสด รูปทรงกลม เมล็ดกลมแบน กล้ายกระดุม	เนื้อไม้รสเบื่อเมา ขมเล็กน้อย ฝนน้ำให้ขื่น กินครั้งละ ๑ ถ้วยชา แก้ไข้ได้ทุกชนิด แก้พิษโลหิต เมล็ดเปลือกต้นรักษาโรคหิวคอกโรค บำรุงกำลัง ใบ ตำพอกแก้ฟกบวม แก้เนบตรวมกับใบฟ้าทะลายโจร เถาบอระเพ็ด

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๔.	แดง	แดง	Xylocarpa (Roxb.) Taub.	MIMOSACEAE	ไม้ยืนต้น สูงประมาณ ๑๕ - ๓๐ เมตร กิ่งก้านและยอดอ่อนมีขนละเอียดสีเหลือง ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ประกอบด้วย ๒ ช่อ ใบแตกออกเป็น ๒ กว้าง ๓ - ๘ ซม. ยาว ๘ - ๒๐ ซม. ดอกช่อตรง กลม กลีบดอกกระดิ่ง ออกที่ปลายกิ่ง และซอกใบ กลีบดอกสีขาว ผลเป็นฝัก รูปไต แบบบน แฉง	รากहनอนตายหยาก และผิวมะกรูดผสมน้ำคั้นเป็นลูกกลอนกินครั้งละ ๒ เม็ด เข้า เ็น แก้วโรคเบาหวาน เปลือกต้มน้ำดื่มไล่พยาธิ ใช้สมานธาตุ แก่นเข้ายาโรคมะเร็งโลหิต แก้ ๑ กำมือ ต้มน้ำดื่มก่อนนอนเป็นยาถ่าย แก้ไข้ใน ตกเลือด ดอกเข้ายาแก้ไข้ บำรุงหัวใจ ชาวบ้านนิยมนวดเปลือกมาประคบอบอาหารลาบไก่ เรียกว่าพ่ายาธิ
๕.	ลัก	ลัก	Tectona grandis Linn .	VERBENACEAE	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ส่วนที่อ่อนจะมีขนอยู่สูงได้ถึง ๕๐ เมตร ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามรูปวงรีกว้าง ๖ - ๓๐ ซม. ยาว ๑๑ - ๕๕ ซม. ดอกช่อขนาดใหญ่ ออกที่ปลายกิ่ง และซอกใบบริเวณปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว เชื่อมติดเป็นหลอดสั้น ผลสดรูปค่อนข้างกลม มีขน ละเอียดหนาแน่น	ตำรายาไทย ใช้แก่นขับปัสสาวะ แก้บวม น้ำ แก้ไข้ เปลือกคั้นเข้ายาคุมธาตุ แก่นและใบขับลมในไส้ รักษาเบาหวาน ไตพิการ

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๖.	ประดู่ป่า	จู้	Pterocarpus macrocarpus Kurz	FABACEAE	เป็นไม้ยืนต้น สูงประมาณ ๑๕ - ๒๕ เมตร ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยรูปไข่ กว้าง ๓ - ๕ ซม. ยาว ๖ - ๘ ซม. ดอกช่อออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีเหลืองอ่อน กลิ่นหอม ผลเป็นฝัก แต่เป็นปีกแบน	ตำรายาไทย แก่น ใช้บำรุงโลหิต แก้กษัย
๗.	มะพอก	มะมือ	Parinari ananensis Hance	ROSACEAE	ไม้ยืนต้น สูง ๑๐ - ๓๐ เมตร ใบเดี่ยวรูปไข่ เรียงสลับ กว้าง ๔ - ๖ ซม. ยาว ๖ - ๑๕ ซม. ดอกช่อออกนอกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว ผลสดค่อนข้างกลม หรือรูปกระสวย	แก่น ต้มน้ำดื่มและอาบแก้ประดง(อาการโรคผิวหนัง) แก้ผื่นคัน แดงทั่วตัว ปวดแสบปวดร้อน น้ำเหลืองไหลซึม เปลือกต้มน้ำประคบ แก้ไข้ ปวดบวม
๘.	มะตูม	มะปิ่น	Aegle marmelos (L.) Corr.	RUTACEAE	ไม้ยืนต้นสูงประมาณ ๑๐ - ๑๕ เมตร ใบประกอบแบบนิ้วมือ เรียงสลับใบย่อยรูปวงรี กว้าง ๒ - ๗ ซม. ยาว ๔ - ๑๓ ซม. ขอบใบจักมน ดอกช่อ ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง กลีบดอกสีเหลืองปนขาว ด้านในสีนวล ใบและดอกมีกลิ่นหอม ผลสดเนื้อในสีเหลือง มีน้ำเมือก	ใช้ผล ต้ม ผลแห้ง ชงน้ำดื่ม แก้ท้องเสีย แก้บิด ผลสุกเป็นยาระบาย ช่วยย่อยอาหาร ใบสดคั้นน้ำกินแก้หลอดลมอักเสบ เปลือก ราก ต้ม รักษาโรคมalaria
๙.	โมกมัน	โมก	Wrightia tomentosa Roem. &Schulif.	APOCYNACEAE	ไม้ยืนต้นสูง ๑๐ - ๑๒ เมตร มียางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรี กว้าง ๓ - ๖ ซม. ยาว ๗ - ๑๒ ซม.	ใช้เปลือกเป็นยาฆ่าจุลินทรีย์ แก้ท้องเสีย ขับเลือด ข้างจากต้นใช้แก้บิดมูกเลือด เปลือกและยางมีแอลกอฮอล์

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
					ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว แกมชมพู ผลเป็นฝักคู่ติดกัน	คาลอยด์ หลายชนิด รวมทั้ง connesine ซึ่งมีฤทธิ์ต้านเชื้อบิต
๑๐.	สมอไทย	มะมะ	Terminalia chebula Retz.	COMBRETACEAE	ไม้ยืนต้น สูง ๒๐ - ๓๕ เมตร เปลือกต้นขรุขระ ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปวงรี กว้าง ๖ - ๑๐ ซม. ยาว ๘ - ๑๕ ซม. ดอกช่อ ออกที่ซอกใบหรือปลาย ยอด เป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบสี เหลือง ผลสด รูปวงรี มีสัน ๕ สัน	ใช้ผลดิบเป็นยาระบาย ขับ เสมหะ แก้บิด แก้ไข้
๑๑.	มะขามป้อม	มะขามป้อม	Phyllanthus emblica Linn.	EUPHORBIACEAE	ไม้ยืนต้น สูง ๘ - ๒๐ ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน กว้าง ๐.๒๕ - ๐.๕ ซม. ยาว ๐.๘ - ๑.๒ ซม. ดอกช่อ ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ แยก เพศ อยู่บนต้นเดียวกัน ดอกย่อยมีสีนวล ผลสด รูปกลม ผิวเรียบ มีเส้นพาด ตามยาว ๖ เส้น เมล็ดกลม สีเขียวเข้ม	ผลสด หรือแห้ง กินขับ เสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ผลแห้งต้มน้ำดื่มแก้ ไข้ น้ำคั้นผลสดแก้ท้องเสีย ขับ ปัสสาวะ ผลมีวิตามินซี ให้แก่โรค เลือดออกตามไรฟัน
๑๒.	ป๊อบ	กาสะลอง	Millettia hortensis Linn. . f.	BIGNONIACEAE	ไม้ยืนต้น สูง ๑๕ - ๒๕ เมตร ใบประกอบเป็นแบบขนนก ๒-๓ ชั้น เรียงตรงข้าม ใบย่อยรูปไข่แกมใบหอก กว้าง ๑.๕ - ๒.๕ ซม. ยาว ๑ - ๕ ซม. ดอกช่อขนาดใหญ่ออกที่ปลายกิ่งกลีบ ดอกสีขาว เป็นหลอดยาว ปลายแยก	ดอกแห้งรวมเป็นพริ้วสุกแก้ หิด รากบำรุงปอด แก้หอบ ดอกมีสาร hispidulin ซึ่งระเหยได้ และมีฤทธิ์ ขยายหลอดลม ได้ดีกว่า aminophylline ซึ่งเป็นยาแผนปัจจุบันที่ใช้รักษาหิด ทดสอบไม่พบความมีพิษ

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๑๓.	ยางนา	ยาง	Dipterocarpus alatus Roxb.	DIPTEROCARPACEAE	เป็น ๕ แฉก กลิ่นหอม ผลเป็นฝักแบน ไม้ยืนต้นสูงถึง ๔๐ เมตร ลำต้นตรง เปลือกเรียบสีเทาปนขาว โคนต้นเป็นพูพอน เรือนยอดเป็นพุ่มกลมทึบ ใบเดี่ยวออกสลับ รูปไข่แกมใบหอก กว้าง ๘ - ๑๕ ซม. ยาว ๒๐ - ๓๕ ซม. ดอกช่อสั้นๆ ออกตามซอกใบ และปลายกิ่ง ผลรูปกลม มีครีบตามยาว ๕ ครีบ มีปีกยาว ๒ ปีก	น้ำมันที่ได้จากการเจาะต้นไม้ใส่แฉก แก้วโรคร้อน หนองโน ใช้ทาไม้ เครื่องจักสาน ยารักษาโรค ใช้แทนน้ำมันจี้ได้
๑๔.	มะขาม	มะขาม	Tamarindus indica Linn.	LEGUMINOSAE	ไม้ยืนต้น สูง ๑๕ - ๒๕ เมตร ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับใบย่อยรูปขอบขนาน กว้าง ๕ - ๘ มม. ยาว ๑ - ๑.๕ ซม. ดอกช่อ ออกตามซอกใบและปลายกิ่ง กลีบดอกสีเหลือง มีลายสีม่วงแดง ผลเป็นฝัก มีเนื้อหุ้มเมล็ด ถิ่นน้ำตาล	ใช้มะขามเปียกเป็นยาถ่ายได้ เนื่องจากมีกรดอินทรีย์ เช่น กรด tartaric และกรด citric เปลือกต้นเป็นยาสมานธาตุ เนื้อไม้เมื่อบดเป็นยาฆ่าพยาธิได้เดือน ใบและยอดมีรสเปรี้ยว ใช้ในการอบสมุนไพร
๑๕.	เต็ง	แฉะ	Shorea obtuse Wall.	DIPTEROCARPACEAE	ไม้ยืนต้น สูง ๑๐ - ๒๐ ม. ไม้ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกว้าง เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นร่อง และเป็นสะเก็ดหนา ใบรูปขอบขนานหรือรูปไข่ กว้าง ๔ - ๘ ซม. ยาว ๑๐ - ๑๕ ซม. เนื้อใบหนา มีขนประปราย ดอกช่อ	เปลือกฝักกับน้ำมันใบ กินเป็นยาฟาคสมาน แก้น้ำเหลืองเสีย ช่วยห้ามเลือด

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
					เล็กสีขาว ออกตามปลายกิ่ง ผลรูปไข่ ปลายแหลม ปีกลาย ๓ ปี	
๑๖.	รักขาว	ฮัก ฮักใหญ่	Semecarpus cochinchinensis	ANACARDIACEAE	ไม้ยืนต้น ผลัดใบสูงถึง ๒๐ เมตร เปลือกต้นสีครีมน้ำตาล มีรอย แตกตามยาวตื้นๆ เปลือกชั้นใน สีชมพู หรือส้ม น้ำยางใสมีพิษมาก ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่กลับ ปลายใบหยาบ ดอกช่อใหญ่ ช่อยาว ๑๕ - ๕๐ ซม. ออกตามปลายกิ่ง และซอกใบ ผลขนาด ๒.๕ ซม.	ยางใช้ลวกปิดทอง
๑๗.	จำขาม	ตุ้ด	Albizia lebbeck	LEGUMINOSAR	ไม้ยืนต้น ผลัดใบสูงถึง ๒๕ เมตร เรือนยอดแผ่กว้างไม่สม่ำเสมอ กิ่งก้านใหญ่และบิดงอ เปลือกต้นสี น้ำตาลเข้ม มีรอยแตกตื้นแต่หนาแน่น ใบประกอบแบบขนนก ก้านใบมีใบ ย่อย ๓-๕ ใบ ใบกว้าง ๑.๕ ซม. ยาว ๐.๕ - ๓ ซม. ดอกเป็นช่อกลมกว้าง ๔ - ๑ ซม. สีขาวอมเขียว เปลี่ยนเป็น เหลือง ผลสีเหลืองอ่อนผิวบาง แบน แตกได้ มี ๔ - ๑๒ เมล็ด	

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๑๘.	พลวง (ตึง)	ตึง	Dipterocarpus tuberculatus	DIPTEROCARPACEAE	ไม้ยืนต้นผลัดใบสูงถึง ๒๕ เมตร ลำต้นเหี้ยนและชัน กิ่งก้านเป็นตะปุ่มตะป่ำและคดงอใบกว้าง ๑๒ - ๓๕ ซม. ยาว ๓๐ - ๔๕ ซม. ฐานใบกลมคล้ายรูปหัวใจ ใบแก่เรียบ ดอกช่อ ช่อละ ๖ - ๘ ช่อ ผลค่อนข้างกลม มีปีกใหญ่ ๒ ปีก ยาวถึง ๒๐ ซม. มีเส้นตามยาวปีก ๓ - ๕ เส้น	ยางจากหัวใบสด ถอนพิษสัตว์กัดต่อยได้
๑๙.	รัง (เปา)	เปา	Shorea siamensis	DIPTEROCARPACEAE	ไม้ยืนต้น ผลัดใบ สูงถึง ๒๕ เมตร เปลือกต้นสีเทาเข้ม และหนามาก มีรอยแตกเล็ก เปลือกด้านในมีสีแดงออกน้ำตาล น้ำยางสีเหลืองอ่อนถึงน้ำตาล ใบรูปไข่กว้าง ๙ - ๑๖ ซม. ยาว ๑๐ - ๒๒ ซม. ปลายกลม แหติมนเล็กน้อยฐานเป็นรูปหัวใจ ดอกช่อสีเหลืองสดมีแต้มสีแดง ผลค่อนข้างกลม มีปีกใหญ่ ๓ ปีก	เปลือกสดแช่น้ำอาบถอนพิษ แก้ผดผื่นคันจากต้นไม้มาก
๒๐.	ยางเหียง (เหียง)	เหียง	Dipterocarpus obtusifolius	DIPTEROCARPACEAE	ไม้ยืนต้น ผลัดใบ สูงถึง ๒๘ เมตร เรือนยอดค่อนข้างเล็ก สีส้มรอนสีออกสีเขียว เปลือกต้นสีเทาเข้ม หนา มีรอยแตกเล็ก ใบรูปไข่กว้าง ปลายป้าน	นำจากลำต้น แก้โรคปากนกกระชอก ดอกแก้ท้องอืด ปล่อยให้ถอนพิษสัตว์กัดต่อย

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๒๑.	มะกัสดำช้าง (มะโหคแดง)	มะโหคแดง	Adenanthera pavonina Linn.	LEGUMINOSAE	ไม้ยืนต้นสูง ๕ - ๒๐ เมตร ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ใบย่อยรูปวงรี ปลายกว้าง ๑ - ๓.๕ ซม. ยาว ๒ - ๕.๕ ซม. ดอกช่อออกที่ซอกใบ รูปทรงกระบอก กลีบดอกสีเหลืองอ่อน ผลเป็นฝัก เมล็ดรูปค่อนข้างกลม สีแดง	ใบใช้ต้มน้ำดื่มแก้ปวดข้อ บำรุงธาตุ แก้ท้องร่วงและบิด รากขับเสมหะ เมล็ดพอกฝีพิษ รักษาแผลหนองและฝี
๒๒.	หางรอก (หางหัวหมู)	หางหัวหมู	Milusa velutina	ANNONACEAE	ไม้ยืนต้น ประเภทผลัดใบ ขนาดเล็ก สูง ๕ - ๑๐ ม. เรือนยอดโปร่ง เปลือกต้นสีเทาน้ำตาลค่อนข้างหนา มีรอยแตกกระแหว่ง เปลือกชั้นในสีเหลืองอ่อน มีน้ำยางสีแดง ใบเป็นรูปไข่กว้าง หรือมนรีปลายป้าน หรือหักเป็นมุมแหลม กว้าง ๘ - ๑๒ ซม. ยาว ๘ - ๒๒ ซม.	เปลือกใช้ต้ม แก้โรคปากนกกระชอก ลื่นเป็นฝี ขาว เปลือกแห้ง ผ่นป้ายแผลที่ปาก

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๒๓.	รกฟ้า (รกฟ้า)	รกฟ้า	Terminalia alata	COMBRETACEAE	ดอกช่อสีเขียวอ่อน ผลกลมหรือรูปไข่ก้านสั้น สี ส้มสดแล้วเปลี่ยนเป็นแดงกล่ำ และสุก เป็นสีดำ ไม้ยืนต้น ไม่ผลัดใบ สูงถึง ๓๕ ม. ลำต้นตรงยาว กิ่งก้านชูตั้งขึ้น เปลือกต้นสีเทา มีร่องยาวลึกเป็นเกล็ด เปลือกชั้นในสีแดง ใบกว้าง ๕ - ๑๐ ซม. ยาว ๑๐ - ๒๒ ซม. ฐานใบจะเบี้ยว ยอดใบอ่อนจะมีขนปกคลุม ใบแก่ เรียบเกลี้ยง ดอกช่อสีเหลืองอ่อน หรือ ครีม ผลสีแดงสด เมื่อสุกเปลี่ยนเป็น สีน้ำตาลอ่อน รูปขอบขนาน ปีกเป็น คลื่น ๕ ปีก	เปลือก ใบ ดมแก้ปวดท้อง
๒๔.	จ๊กจั่น (กระเจี๊ยะ)	กะเจี๊ยะ	Milletia pubinervis	LEGUMINOSAE	ไม้ยืนต้น ประเภทผลัดใบ ใบย่อย ๓ - ๔ คู่ กว้าง ๕ ซม ยาว ๗.๕ ซม. ดอกช่อสีเหลืองอ่อน หรือขาวออก เขียว เป็นช่อ ยาว ๖ - ๑๐ ซม. ผลแข็งมี ต้น เมล็ดแบน	
๒๕.	ทองเตบ ปอจีแฮด	ทองเตบ ปอจี แฮด	Macaranga denticulata	EUPHORIACEAE	ไม้ยืนต้น ไม่ผลัดใบขนาดเล็ก สูงถึง ๑๔ เมตร เรือนยอดโปร่ง ลำต้น ตรง ทอปปลาย เปลือกต้นสีเทาอ่อน	

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
					ต้นอ่อนเรียบเกลี้ยง มีสันเป็นรูปตัวยู มีรอยแฉกจากใบเป็นรูปโล่ห้ เปลือกชั้นในเป็นเส้นใย ใบกว้าง ๑๐ - ๒๘ ซม. ยาว ๑๔ - ๓๔ ซม. ดอกเล็กสีเขียว แยกเพศ แยกต้น ผลสีเขียวมีผงสีเหลืองเหนียว ผลสีดำ มีเนื้อสีส้ม	
๒๖.	ไคร้ร่ม	ไคร้ร่ม	Ilex unbelulata	AQUIFOLIACEAE	ไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ สูงถึง ๒๔ ม. เปลือกต้นสีครีม หรือน้ำตาล - เทา เปลือกบาง เปลือกด้านในมีลายเป็นริ้ว ดอกสีขาว ออกเป็นกระจุกแน่นในซอกใบ ผลกลมรูปไข่มีร่อง ๔ - ๘ ร่อง สีเขียวอ่อนและเปลี่ยนเป็นแดง	
๒๗.	เหมือดจืด	เหมือดจืด	Memecylon plebejum	MELASTOMACEAE	ไม้ยืนต้น ลักษณะไม้พุ่ม ผลัดใบ สูงถึง ๘ ม. ถ้าต้นมักคงอ เปลือกต้นสีน้ำตาลเข้ม มีรอยแตกละเอียด เปลือกชั้นในสีน้ำตาล ขนาดใบ กว้าง ๒ - ๔ ซม. ยาว ๕ - ๑๐ ซม. เรียงตรงข้ามกันในระนาบ ใบแก่เห็นว คร่าวหนึ่ง ดอกสีม่วงอมน้ำเงิน ออกเป็นช่อแน่น ผลกลมสีเหลือง เปลี่ยนเป็นสีม่วงอมน้ำเงิน	เปลือก รักษาโรคพิษหู เหนียงอีกเสบ

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๒๘.	มะกอก	มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (Linn.f.) Kurz	ANACARDIACEAE	ไม้ยืนต้น สูงถึง ๒๕ เมตร ลำต้น กิ่งก้านเกลี้ยง เปลือกเรียบสีเทาแตกเป็นร่องเล็กน้อยใบเป็นแบบใบประกอบ มีใบย่อย ๓ - ๕ คู่ ใบย่อย กว้าง ๒.๕ - ๓.๕ ซม. ยาว ๘ - ๙ ซม. ดอกออกเป็นกลุ่มอยู่บนช่อดอก ผล รูปไข่ หรือวงรี เมื่อสุกสีเหลือง อม น้ำตาล	ผล เปลือก ใบ เป็นยาบำรุงธาตุ แก้กระหายน้ำ และเสียดท้องตามไรฟัน เนื้อในผลรสเปรี้ยวฝาด หวานชุ่มคอ แก้อาการไอ ใช้แก้ปวดท้อง น้ำคั้นจากใบ ใช้หยอดแก้ปวดหู เปลือกต้บพูน แก้อ่อนใน เมล็ดเผาไฟ ชงน้ำรับประทาน แก้อ่อนใน หอบ สะอึก
๒๙.	กุ่มบก	กุ่ม	<i>Cratogeomys adansonii</i> DC. ssp. <i>trifoliata</i>	CAPPARACEAE	ไม้ยืนต้น ผลัดใบ สูง ๕ - ๒๕ ม. ใบประกอบ ออกสลับใบย่อย ๓ ใบ รูปไข่ หรือวงรี กว้าง ๒ - ๖ ซม. ยาว ๔ - ๑๒ ซม. ปลายมนหรือกลม ดอกสีขาว เปลี่ยนเป็นสีนวล ออกเป็นช่อตามซอกใบ ผลกลม ผิวสีน้ำตาลแดง อมม่วง	เปลือกเป็นยารับประทาน ยา บำรุง ใบและเปลือก รากใช้รักษาโรค
๓๐.	ช้างน้ำว (ตาลเหลือง)	ตาลเหลือง	<i>Occhona integririma</i> (Lour.) Merr.	OCHNACEAE	ไม้ยืนต้น ประเภทผลัดใบ สูง ๓ - ๘ ม. ใบเดี่ยวออกสลับ รูปไข่ขอบขนาน รูปไข่กลับ หรือรูปใบหอก กว้าง ๔ - ๘ ซม. ยาว ๘ - ๒๐ ซม. ปลายเรียวแหลม ดอกสีเหลือง ออกเป็นช่อกระจุกตามกิ่ง ผลกลม เมื่อสุกสีดำ	ราก ใช้ขับพยาธิ แก้น้ำเหลือง

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๓๑.	กระโดน (ปุย)	ปุย	Careya sphaerica Roxb.		ไม้ยืนต้น สูง ๑๐ - ๓๐ ม. ใบเรียงสลับเวียนเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง รูปไข่กลับ กว้าง ๑.๕ ซม. ยาว ๓.๐ ซม. ดอกช่อ สีขาว ผลกลมสีเขียว	ทางอาหาร ดอกอ่อน ยอดอ่อน มาลวกจิ้ม น้ำพริก หือเป็นผักสด แกะลิ้มกับลาบ ทางยา ใบ สมานแผล ดอก บำรุงร่างกาย แก้กษัย แก้อิ่ว ทำให้ชุ่มคอ บำรุงร่างกายสตรีหลังคลอด เปลือกต้น สมานแผล แก้กษัยขัดยอก ปวดเมื่อย
๓๒.	ผักหวานป่า	ผักหวานป่า	Leptomyrcia heferoclitia Kurz.		ไม้ยืนต้นผลัดใบ สูง ๖ - ๑๐ ม. แตกกิ่งก้านสาขา ใบเดี่ยวรูปไข่ สีเขียวเข้มหนา ปลายแหลม คล้ายใบมะนาว ยาว ๒ - ๓ นิ้ว ออกเรียงสลับตรงข้าม ยอดอ่อน ใบเล็กเรียบ สีเขียวอมเหลือง ดอกออกเป็นกลุ่ม สีเขียว ออกตรงซอกใบ ผลกลม ออกเป็นพวง สีเหลืองอมน้ำตาล เมื่อสุกสีแดง	ทางอาหาร ยอดอ่อน ใบอ่อน และดอกอ่อน นำมาแกง หรือรับประทานสด กับน้ำพริกตาแดง แกงกับไข่ต้มแดง ยำ ทางยา รากระงับพิษ แก้พิษร้อนใน กระหายน้ำ แก้น้ำดีพิการ
๓๓.	มะกาดาวาย	มะกาดาวาย			ไม้ยืนต้น สูงประมาณ 3 เมตร ผิวลำต้นสีน้ำตาลออกดำ ใบเล็ก ขอบใบหยิก ๆ ดอกเป็นพวงยาวสีเขียว	ผลใช้ทำแชมพู

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
ไม้ล้มลุก						
๑.	หน่อมลายา	โป่งแดง	Stemona tuberosa Lour.	STEMONACEAE	เป็น ไม้ล้มลุก สูงประมาณ ๐.๔ - ๐.๖ เมตร รากเป็นรูปกระสวย ออกเป็นกลุ่มกระจุกคล้ายกระชาย ใบเดี่ยว รูปหัวใจ เรียงสลับ กว้าง ๔ - ๖ ซม. ยาว ๖ - ๑๐ ซม. ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ กลีบดอกด้านนอกสีเขียว ด้านในสีแดง ผลแห้ง แตกได้	ตำรายาไทย ใช้รากทุบหมัก น้ำ ใช้ส่วนนี้มาหมอน พ่าหิดหาในหมู่บ้าน ใช้กำจัดแมลง
๒.	เปราะหอม (ว่านแผ่นดินเย็น)	ว่านแผ่นดินเย็น	Kaempferia galangal Linn.	ZINGIBERACEAE	ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยวแทงออกจากเหง้า รูปค่อนข้างกลม กว้าง ๔ - ๑๐ ซม. ยาว ๕ - ๑๔ ซม. แผ่นใบไปบนดิน ห้อยใบมีขน เมื่อใบค่อนข้างหนา ดอกช่อ ออกตรงกลางระหว่างใบ สีขาวแต่มีม่วง ผลแห้ง แตกได้	เหง้าเป็นยาขับลม แก้ท้องเฟ้อ ทำยาสมุนไพรแก้ปวดในเหง้ามีน้ำมันหอมระเหย พบว่าสารสกัดของเหง้าทำให้กล้ามเนื้อเรียบของลำไส้เล็กคลายตัว บรรเทาอาการปวดท้องได้
๓.	กระเจียวแดง (ดอกอาว)	ดอกอาว			เป็น ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ลำต้นตรง สูงถึง ๘๐ ซม. มีกลิ่นหอม ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง ๖ - ๑๐ ซม. ยาว ๑๖ - ๒๕ ซม. ก้านแผ่เป็นกาบ ดอกช่อออก	ช่อดอกอ่อนสด ใช้เป็นอาหาร คอก่อนช่วยขับลม เหง้าแก้ปวดเมื่อย

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
					บริเวณปลายยอดมีดอกย่อย กลีบดอกสีขาว ผลรูปไข่กลับ มีขน แข็งแตกได้	
๔.	นางเลวด	นางเลวด	Aspidistra suturensis Klarsen .		ลำต้นอยู่ใต้ดิน ออกเป็นกอ ใบออกเป็นกอจากหัวใต้ดิน ก้านใบสั้น กลายเป็นเนื้อเดียวกับตัวใบ รูปรางเรียวยาว ขอบขนาน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ใบกว้าง ๔ - ๕ นิ้ว ยาว ๓๘-๔๘ นิ้ว ดอกเป็นช่อ ก้านช่อสีขาว ดอกย่อยสีขาวอมสีม่วง ม่วงเข้ม	ทางอาหาร นำมาลวกต้มเป็นผักจิ้ม น้ำพริก ทางยา ราก รสขมเผื่อน ต้ม น้ำรับประทาน
๕.	ผักดูบหนูบ	เอื้องดิน ว่านหนูบ	Kaempferia rotunda linn.		ลำต้นอยู่ใต้ดิน มีรากสะสมอาหาร แตกใบ ชูขึ้นมาเหนือดินในฤดูฝน ใบเป็นรูปหัวใจขนาดใหญ่สีเขียว ตอนแรกขึ้น จะมีลักษณะเป็นมันๆ แทงขึ้นมาจากหัวใต้ดิน ใบแก่ก็ออกแผ่ติดดิน ดอกเดี่ยวขนาดเล็กประมาณ ๑ ซม. กลีบดอกบานสีขาว และสีม่วง หัวคล้ายกระชาย	ทางอาหาร ใบอ่อน หัว กินสด กับซุปลนอไม้ ใบอ่อนนำมาแกง อ่อมดับกลิ่นคาว ทางยา ใช้ยาโรดดับ น้ำคั้นจากหัวและใบใช้ดับหัวควายไม่ให้ค้อ
๖.	พ้อคำติเมีย เฟิร์นแดง	ผักพ้อคำติเมีย	Selaginella involuta Spreng.		มีลำลูกประเภทเฟิร์น ถ้าต้นเป็นเหง้า โผล่ทอดไปตามพื้นดิน ใบเป็นใบประกอบก้านใบยาวและแข็ง	ทางอาหาร ยอดใบอ่อนมันว่นงอ นำมาแกง หรือลวกเป็นผักจิ้ม น้ำพริกต้มแดง

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
					หนา ขาวประมาณ ๓๐-๔๐ ซม. ใบคดโค้ง แผลออกเป็นแผ่นกว้าง ใบอ่อนจะมีขนงอ ใบเรียบแบบเกลียว วนรอบลำต้น ก้านใบมีขน ปกคลุมอยู่	
ไม้เถาเลื้อย						
๑.	โมกเครือ	มะเดื่อคิน มะเดื่อเถา	Aganosma marginata (Roxb.) G. Don	APOCYNACEAE	ไม้เถาเลื้อยพัน มีน้ำยางขาว สูง ๕ - ๑๐ เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กว้าง ๑.๕-๒.๕ ซม. ยาว ๖.๕ - ๘.๕ ซม. ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นกรวย สีขาว ผลเป็นฝักคู่เรียวยาว เมล็ดสีน้ำตาลมีขนสีขาว	ต้น รสเฝื่อนฝาด เข้ายารักษา ประดง แก้พิษฝีภายใน ใช้ต้มผสมกับ ผลมะตูมอ่อน เถาสีงโตทั้งต้นว่านมหาภาพทั้งต้นต้มน้ำดื่มรักษาเบาหวาน รากบำรุงกำลังตอนฟื้นฟูใช้แก้ไตพิการ ดับพิษการ บำรุงและขับระดู ผสมกับแก่นลำต้นหอม ต้มน้ำเป็นยาระบาย ใบแก้เมื่อยขบ เข้ายารักษาฝีและริดสีดวงทวาร
๒.	เถากระพุงลาย (เครือมะเตก)	เครือมะเตก	Celastrus paniculata Willd.		เป็นไม้เถาเลื้อยพันต้นไม้อื่น ยาวประมาณ ๓ - ๕ เมตร เถาแก่เป็นลายจุดแดงขาว ใบมีสีเขียว เรียงสลับกันตามลำต้น ปลายใบแหลม ยาวประมาณ ๒ - ๕ ซม.	ทางอาหาร ยอดอ่อน ใช้ลวกเป็นผักจิ้ม ทางยา แก้ไข้ บำรุงตับ ทำให้นอนหลับ

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๓.	เถาตดหมา	หญ้าตดหมา	Merremia hastate Haller.		เป็นไม้เถาเนื้ออ่อน เถายาว ๖๐ - ๒๐๐ ม. เลื้อยตามพื้นดิน ลำต้นเล็กเรียวเกลี้ยง ใบรูปขอบขนานแกมปลายใบสอบแหลม มีติ่งกว้าง ๑.๕ - ๑.๕ มม. ยาว ๒๕ - ๘๐ มม. ดอกออกเป็นช่อ ตามง่ามใบ ผลแห้งกลมหรือรูปไข่ เมล็ด มี ๔ เมล็ด สีดำ หรือเทาแก่	ทางอาหาร ยอดอ่อน และใบอ่อนรับประทานสดกับน้ำพริก หรือตำมะม่วง ทางยา รากต้มน้ำใช้ขับปากแก้ปวดฟัน
ไม้พุ่ม						
๑.	ตะขบป่า (มะแคว้นป่า)	มะแคว้นป่า	Flacourtia indica	FLACOURTIACEAE	ไม้พุ่ม ไม้ผลัดใบขนาดเล็ก สูงถึง ๑๒ เมตร ลำต้นตรง เรือนยอดระกระกระจาย เปลือกต้นสีน้ำตาลอ่อน มีหนามคมยาวเป็นคู่ ใบรูปไข่กลับ มีปลายป้าน หรือติ่งเล็ก กว้าง ๑.๕ - ๓ ซม. ยาว ๒.๕ - ๕ ซม. ดอกเล็กเป็นช่อ สีเขียวอ่อน ออกตามซอกกิ่ง ผลกลมสีเขียว มีรอยรูปดาวที่ปลาย	รับประทานได้ รสเปรี้ยวหวาน

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
ไม้พุ่มเลื้อย						
๑.	ส้มป่อย	ส้มป่อย	Acacia concinna (Willd) DC.	LEGUMINOSAE	ไม้พุ่มเลื้อย มีหนามตามลำต้น กิ่ง ก้าน ใบ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ยาว ๗ - ๒๐ ซม. ใบย่อยรูปขอบขนาน คอกช่อ ออกที่ซอกใบ เป็นช่อกลม กลีบดอกเป็นหลอด สีนวล ผลเป็นฝัก สีน้ำตาลดำ ผิวย่นขรุขระ ขอบเป็นคลื่น	ฝักมีสารออกฤทธิ์กลุ่มซาโปนินสูง ถึง ๒๐.๘ % ได้แก่ acacinin A B C D และ E ซึ่งถ้าต้กับน้ำจะเกิดฟองที่คงทนนาน ใช้สระผมแก้รังแค ต้มน้ำอาบหลังคลอดหรือขับล้าได้ปี๊ดแผลโรคผิวหนัง กินเป็นยาขับเสมหะ
๒.	ไม้กระชับโลง	เคื่อเครือ	Ficus toveolate Wall.	MORCEAE	ไม้พุ่ม เลื้อย เติบโตเกาะไปตามพรรณไม้อื่นๆ มีน้ำยางขาว สูงได้ถึง ๒๕ เมตร กิ่งอ่อน ก้านใบ ผิวใบด้านล่าง และฐานรองรับดอกอ่อนมีขน ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่หอก หรือรูปขอบขนานแกมวงรี กว้าง ๘-๘ ซม. ยาว ๑๒ - ๑๘ ซม. ดอกช่อ ลักษณะทรงกลม คล้ายผลดอกเดี่ยวๆ ที่ซอกใบ แยกเพศอยู่ในช่อเดียวกัน ผลสดรูปทรงกลม ภายในสีสีแดง	ใช้ลำต้น ดองเหล้าดื่ม บำรุงกำลัง แก้เลือดเสีย เลือดคั่ง ชูบฉีด

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
ไม้เลื้อย						
๑.	กลิ้งกลางดง	เป่าเลื้อยเครือ	Stephania venosa (Bl.) Spreng.	MENISPERMACEAE	ไม้เลื้อย กิ่งก้านมีน้ำยางสี แดง ลำต้นบนดินมีอายุปีเดียว งอก ออกมาจากหัวใต้ดิน ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่แกมสามเหลี่ยมกว้าง ขอบใบเว้า เล็กน้อย กว้าง ๗ - ๑๒ ซม. ยาว ๖ - ๑๑ ซม. ผิวใบด้านล่างมีขนละเอียด ดอกช่อ กลีบดอกสีขาว ผลสดรูปไข่ กลีบ	เอาขับพยาธิ รากบำรุง เส้นประสาท หัวใต้ดิน ดองเหล้ากิน บำรุงกำลัง บำรุงกำหนัด นำมาตากแห้ง บด ปั่นเป็นลูกกลอน กินเป็นยา อายุวัฒนะ เจริญอาหาร ใบ รักษาแผล สด และแผลเรื้อรัง
๒.	ชำเลื้อย (ผักปู้ย่า)	ผักปู้ย่า	Caesalpinia mimoides Lamk.		ไม้เลื้อย ลำต้นตรง หรือพัน กับ ไม้อื่น สูงกว่า ๑ เมตร ลำต้นมีหนาม แหลม ทั้งลำต้น และก้านใบยอดอ่อนสี น้ำตาลแดง ใบเป็นใบประกอบแบบขน นก กลม ขนาดกว้างประมาณ ๔ มม. ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน ใบมี ๑๐ - ๓๐ คู่ ก้านใบสีเขียว ดอกช่อ สีเหลือง ผลเป็น ฝัก บวมพองขนาดเท่าหัวแม่มือ ภายใน มีเมล็ด ๒ เมล็ด	ทางอาหาร ยอดรับประทาน สดกับยำหน่อ ทางยา บำรุงเลือด แก้เวียน

ที่	ชื่อต้นไม้	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	ประโยชน์
๓.	ฝักอูหนู นางพูน (ฝักสาบ)	ฝักสาบ	Adenia viridiflora Craib.		ไม้เลื้อยพาดพันต้นไม้อื่น แตกแขนงข้างเดามีสลักมะกลมสีเขียว เข้ม ผิวเรียบและเปลี่ยนสีเป็นสี น้ำตาลอ่อน ผิวขรุขระมีร่องเล็กๆตาม ลำต้น ใบเดี่ยวออกตรงข้าม ก้านใบ สั้น ใบรูปหัวใจ โคนใบสอบ ปลายใบ แหลมขอบเรียบค่อนข้างแข็งสีเขียวเข้ม กว้าง ๕ - ๘ ซม. ยาว ๘ - ๑๕ ซม. ดอกออกเป็นกลุ่มตามซอกใบ มีกลีบดอกสีเขียวออกเหลือง ผลทรง กลม สีเขียวขนาดเท่าหัวแม่มือ ภายในมี เมล็ดเดี่ยว	ทางอาหาร ผลอ่อน ยอด ดอก ใช้ลวกจิ้มรับประทาน
ไม้ผลัดใบ						
๑.	กางเขมอด	กางเขมอด	Albizia odoratissima	LEGUMINOSAE	ไม้ผลัดใบ สูงถึง ๓๐ เมตร เปลือกต้นสีเทาแก่ แตกเล็กน้อย เปลือก ชั้นในสีแดง ใบ ก้านใบชั้นหนึ่ง ใบ ย่อยปลายป้าน ขนาดกว้าง ๐.๖ - ๑.๒ ซม. ยาว ๑ - ๓.๕ ซม. ดอกเป็นช่อ กลมสีขาวหรือครีม ผลเป็นฝัก สี น้ำตาลเข้ม ปลายสั้นแหลม เมล็ดมี ๘ - ๑๒ เมล็ด สีน้ำตาล	แกนลำต้น อายุวัฒนะ ต้นเป็นยา

เห็ดต่างๆในป่าชุมชนบ้านหนองหล่ม

ที่	ชื่อเห็ด	ชื่ออื่น	ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	ฤดูกาลเก็บ	ประโยชน์
๑.	เห็ดขอนขาว	เห็ดมัน เห็ดมันมะม่วง	เห็ดโคนเป็นรูปกรวยสั้น สีขาว ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ - ๘ ซม. ขอบใบงอเล็กน้อย ผิวมีเกล็ดเป็นเหลี่ยมเล็กๆ ขาวนวล น้ำตาลไหม้เทาบริเวณกระจ่ายจากกลางเห็ดออกไปยังขอบเนื้อบางเหนียวเมื่อยังอ่อน ครีบดอกสีขาวแคบเรียงชิดกัน ยาวขนานกับกรวยไปยึดติดกับก้าน	ฤดูฝน	ทางอาหาร ใช้ดอกนำมาแกงกับปลา อย่าง ผักกระโสม นึ่งจิ้มน้ำพริก และแกงแค ทางยา ดอก บำรุงร่างกาย ชูกำลัง แก้ไข้พิษ
๒.	เห็ดเต้าน		มีลักษณะคล้ายหอยแครง มีสีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม ขนาดเล็ก ขึ้นรวมกันเป็นกลุ่ม ติดกับขอนไม้		ทางอาหาร ใช้แกงกะทิ หมก เครื่องแกง
๓.	เห็ดตับเต่า	เห็ดห้า	เห็ดโคนเป็นรูปกระโถน ขนวดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒-๓๐ ซม. ดอกอ่อนมีขนละเอียดคล้ายกะหยี่สีน้ำตาล มีขอบแฉกที่กลางเห็ดจะเว้าลงเล็กน้อย ผิวสีน้ำตาลเข้มอมเหลือง ปรับแตกเป็นแฉงๆสีเหลืองอ่อน ด้านล่างของหมวกมีรูปกลมเล็กสีเหลือง ปาก รูเพื่อมติดเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อบานเต็มที่จะ เปลี่ยนเป็นสีเหลือง อมสีเขียวไหม้ เนื้อในเห็ด	ฤดูฝน	ทางอาหาร นำมาแกง ทางยา บำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง กระจายโลหิต ดับพิษร้อนภายใน

ที่	ชื่อเห็ด	ชื่ออื่น	ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	ฤดูกาลเก็บ	ประโยชน์
			เมื่อฤดูตัดหรือฤดูอากาศจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงินอมเขียว		
๔.	เห็ดตะเภา	เห็ดดอ	หมวกเห็ดเป็นรูปก้นกลมสีน้ำตาลเข้ม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕ - ๓.๕ ซม. เมื่อดอกบานเปลือกจะแตกออกมาเป็นรูปดาว เมื่อแห้งจะหุบเข้า จะบานและหุบได้ซ้ำอยู่ในสภาพเปียกชื้นหรือแห้ง	ช่วงต้นฤดูฝน	ทางอาหาร นำมาแกงกับยอดมะขามหรือยอดมะเฒ่า หรือต้มรับประทานกับพริกตำ ทางยา มีรสเย็นหวาน บำรุงร่างกาย ชูกำลัง แก้ไข้
๕.	เห็ดลม	เห็ดกระด้าง เห็ดบด	หมวกเห็ด เป็นรูปกรวยตื้น สีขาวนวล หรือสีน้ำตาลอมเทา ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ - ๘ ซม. เหนียวคล้ายหนัง ขอบของงอเล็กน้อย ผิวมีขนสั้นๆสีน้ำตาลสีน้ำตาลซึ่งรวมกันคล้ายเกล็ดเล็กเกล็ดและปลายงอขึ้นเล็กน้อย เกล็ดเรียงกระจายออกไปขอบหมวกคอกออ่อนเป็นขอบบางและบัวงอลง	ต้นฤดูฝน ถึง ปลายฤดูฝน	ทางอาหาร นำมาแกง หรือรับประทานสด คอกออ่อนลวกเป็นผักจิ้ม น้ำพริก ทางยา บำรุงร่างกาย ชูกำลัง แก้ไข้
๖.	เห็ดหนูหนู	เห็ดหนูละ	หมวกเห็ด เป็นแผ่นใสคล้ายวุ้น อ่อนนุ่ม เหนียว เป็นแผ่นคล้ายหนู ด้านบนเป็นมันเงาสีน้ำตาล ปนดำ ส่วนมากมีรอยย่น หรือยักเป็นคลื่น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒ - ๑๕ ซม. ด้านล่างมีขนละเอียดอ่อนคล้ายกำมะหยี่	ฤดูฝน	ทางอาหาร ใช้ทั้งดอก มาทำ ผัด หรือต้ม ทางยา ดอก รสหวาน เป็นรับประทานแก้ร้อนในกระหายน้ำ ต้มกับน้ำตาลจิบแก้ไอ บำรุงร่างกาย ช่วยซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ

ประวัติทีมงานวิจัย

ชื่อ - สกุล นายสุวัฒน์ ญาณะโค
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองหล่ม
หัวหน้าทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๔ หมู่ที่ ๒ บ้านกลาง ตำบล ยุนว่า อ. สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๒๐,
โทรศัพท์ ๐ - ๑๐๒๒ - ๙๘๙๗

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๔๓	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒๕๒๕	ศึกษาศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒๕๒๑	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม
๒๕๑๗	ประถมศึกษาปีที่ ๗	โรงเรียนสันป่าตอง
๒๕๑๕	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดบ้านกลาง

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๒๐ กค.๒๕๒๖ – ๑ ตค. ๒๕๓๑	อาจารย์ ๑ โรงเรียนบ้านหนองมะลือ อ.ต. จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๓๑ - ๑ ตค. ๒๕๓๖	ครูใหญ่โรงเรียนบ้านไม้สลิ อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๓๖ - ๑ ตค. ๒๕๓๘	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านหนองหลัก อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๓๘ - ๑๕ พย.๒๕๔๐	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดห้วยม้าโค้ง อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๑๕ พย.๒๕๔๐ - ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ - สกุล นางอรพิน เหล็ก

ตำแหน่ง ครู
 ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔ หมู่ที่ ๗ บ้านสันจิกุง ตำบล หุ่นด้อม อ. สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๒๐

โทรศัพท์ ๐ - ๙๗๕๙ - ๗๔๓๙

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๗	ศึกษาศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
๒๕๒๑	ปก.ศ สูง	วิทยาลัยครูเชียงใหม่
๒๕๑๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
๒๕๑๑	ประถมศึกษาปีที่ ๗	โรงเรียนสันป่าตอง
๒๕๐๘	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนบ้านแม่กุ่มหลวง

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๑ ธ.ค. ๒๕๒๓	ครู ๒ ระดับ ๒ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๒ ต.ค. ๒๕๒๖	อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๑ ต.ค. ๒๕๓๔	อาจารย์ ๒ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๑ มีนาคม ๒๕๔๙	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล นายสมเดช แก้วลัก

ตำแหน่ง ครู
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

ที่อยู่ปัจจุบัน ๖๐ / หมู่ที่ ๑๔ บ้านหนองไฮ ตำบล ปาลัก อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๑๙๕๑ - ๕๒๑๘

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒	รัฐศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒๕๒๘	พิเศษมัธยม	-
๒๕๑๖	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	โรงเรียนเมธีวุฒิกร
๒๕๐๗	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดน้ำพุ

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๑ พย. ๒๕๒๒ ๓๑ มีค. ๒๕๒๙	ครู ๑ ระดับ ๑ โรงเรียนบ้านน้ำย้อย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
๓๑ มีค. ๒๕๒๙ ๑ ตค. ๒๕๓๙	อาจารย์ ๒ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
มีนาคม. ๒๕๔๙ ปัจจุบัน	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล นายประกรณ์ รัตนานุกรณ์

ตำแหน่ง ครู
ทีมวิจัย

วันเดือนปีเกิด ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๓ / ๕ ถนนสนามกีฬา ตำบล ไนเมือง อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๕๒๓๙ - ๒๙๕๗

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๗	ครูศาสตรบัณฑิต	วิทยาลัยครูเชียงใหม่
๒๕๑๘	พม.	-
๒๕๑๖	พ.ก.ศ	-
๒๕๑๒	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	โรงเรียนเมธีวุฒิก

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๑๔ พค. ๒๕๒๒	ครู ๒ ระดับ ๒ โรงเรียนบ้านห้วยศาลา อ.ลี้ จ.ลำพูน
๒๓ มีค. ๒๕๒๕	อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ โรงเรียนบ้านห้วยศาลา อ.ลี้ จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๓๒	อาจารย์ ๒ โรงเรียนบ้านห้วยศาลา อ.ลี้ จ.ลำพูน
มีนาคม. ๒๕๔๙	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล นายดำรงค์ เลาหกุล

ตำแหน่ง ครู
 ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๒๐ หมู่ที่ ๖ ตำบล ในเมือง อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๗๑๘๗ - ๓๘๘๗

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๑	ปกศ.สูง	วิทยาลัยพลศึกษา เชียงใหม่
๒๕๓๐	คุรุศาสตร์บัณฑิต	วิทยาลัยครูเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๑๔ พค. ๒๕๒๒	ครู ๒ ระดับ ๒ โรงเรียนบ้านวงศ์ษาพัฒนา อ.ดໍ จ.ลำพูน
๑๕ ธค. ๒๕๒๕	อาจารย์ ๑ โรงเรียนบ้านหนองหอย อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๓๓	อาจารย์ ๒ โรงเรียนบ้านหนองหอย อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
มีนาคม. ๒๕๔๔	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล นายวิชัย กุณแสงคำ

ตำแหน่ง ครู

ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๐/๓ หมู่ที่ ๔ บ้านหนองเหียง ตำบล บ้านแป้น อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๖๙๑๘ - ๗๙๗๙

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๔๔	ศึกษาศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๒๕๓๑	พิเศษมัธยม	-
๒๕๑๒	มัธยมศึกษาปีที่ ๖	โรงเรียนเมธีวุฒิกร
๒๕๐๖	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองเหียง

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๓ มิย. ๒๕๑๗	ครูจัตวา โรงเรียนบ้านปวง อ.ด. จ.ลำพูน
๑ มค. ๒๕๒๔	อาจารย์ ๑ โรงเรียนบ้านหนองบัว อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๒๘	อาจารย์ ๑ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
มีนาคม. ๒๕๔๙	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล นางระวีวรรณ วินทรโกมินทร์

ตำแหน่ง ครู
 ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๙๐

ที่อยู่ปัจจุบัน ๕๗ หมู่ที่ ๓ บ้านเวียงยอง ตำบล เวียงยอง อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๐๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	โรงเรียนสตรีประจำจังหวัด
๒๕๐๓	มัธยมปีที่ ๖	โรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์
๒๕๐๐	มัธยมปีที่ ๓	โรงเรียนมงคลวิทยา
๒๔๙๖	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนบ้านเวียงยอง

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๑๔ กค. ๒๕๐๙	ครูวิสามัญ จัดวา โรงเรียนบ้านหนองหนาม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
๑ ตค. ๒๕๑๙	ครู ๑ ระดับ ๑ โรงเรียนไทยวัฒนาประชารัฐ อ.สีกะว จ.นครราชสีมา
๑ เมย.. ๒๕๔๖	อาจารย์ ๒ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
มีนาคม. ๒๕๔๙	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล นางสาวสมร คำปันนา

ตำแหน่ง ครู
ทีมวิจัย

วันเดือนปีเกิด ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๗๑ ถนนลำพูน - ป่าซาง ตำบล ในเมือง อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๑๖๓๒ - ๐๖๖๗

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๔๕	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒๕๒๘	ศึกษาศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒๕๒๑	ป.กศ.สูง	วิทยาลัยครูนครสวรรค์
๒๕๑๖	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	โรงเรียนตากคลีประชาสรรค์
๒๕๐๘	ประถมศึกษาปีที่ ๗	โรงเรียนบ้านตากฟ้า

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง / สถานที่
๙ กย..๒๕๒๓	ครู ๑ ระดับ ๑ โรงเรียนอุดมพัฒนา อ.หนองบัว จ.นครสวรรค์
๑ เมย. ๒๕๒๖	ครู ๒ ระดับ ๒ โรงเรียนบ้านธารเกษตร อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์
๑๖ มิย. ๒๕๓๔	อ. ๑ ระดับ ๔ โรงเรียนบ้านห้วยโป่ง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน
๑๘ พค. ๒๕๔๑	อ.- ระดับ ๖ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน
มีนาคม. ๒๕๔๙	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน

ชื่อ - สกุล พระครูวรกิจจานุยุต
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดหนองหล่ม
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑

ที่อยู่ปัจจุบัน ๙๗ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๙๕๕๙ - ๑๐๓๒ , ๐ - ๕๓๕๕ - ๓๔๓๙

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๑๒	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม

ชื่อ - สกุล นายสุนทร เพ็งบุรี
ตำแหน่ง นักการภารโรงโรงเรียนวัดหนองหล่ม
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๒

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๓๑ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๑๑๘๐ - ๕๙๖๕

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
พ.ศ. ๒๕๒๒	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	โรงเรียนจักรคำคณาทร
พ.ศ. ๒๕๑๔	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม

ชื่อ - สกุล นายมานพ ชาวลัก
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองหล่ม
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๓๑/๑ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์ -

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๑๕	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม

ชื่อ - สกุล นายจ้านงค์ จินมัญญา
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าป๋วย
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๐๐ หมู่ที่ ๑๐ บ้านป่าป๋วย ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ - ๕๓๕๕ - ๓๕๙๒

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๗	มัธยมปีที่ ๓	การศึกษานอกโรงเรียน

ชื่อ - สกุล นายดำรงค์ สุภาณี

ตำแหน่ง กรรมการหมู่บ้าน

ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ๘๓/๒ หมู่ที่ ๙ บ้านป่าบง ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๕๓๕๕ - ๓๗๖๔

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๑๒	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม

ชื่อ - สกุล นายไพศาล ตาสัก

ตำแหน่ง กรรมการสถานศึกษา

ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๕๑/๑ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๕๓๕๕ - ๓๔๗๐

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๑	ประถมศึกษาปีที่ ๖	โรงเรียนวัดหนองหล่ม
๒๕๒๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๖	โรงเรียนจักรคำคณาทร

ชื่อ - สกุล นายเกษม พิงคะสัน
ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๖๑๘๘ - ๑๓๑๔ ๐ - ๕๓๕๕ - ๓๔๔๐

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๑	ประถมศึกษาปีที่ ๖	โรงเรียนวัดหนองหล่ม
๒๕๒๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๖	โรงเรียนจักรคำคณาทร

ชื่อ - สกุล นายวิบูลย์ จำวรรณ
ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๙ หมู่ที่ ๙ บ้านป่าบง ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๕๓๕๕ - ๓๔๐๘

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๓๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ชื่อ - สกุล นายพิชัย ยาวิชัย

ตำแหน่ง ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๖๑ หมู่ที่ ๙ บ้านป่าบง ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๑๗๖๔ - ๑๒๑๓

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๓๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ชื่อ - สกุล นายบุญส่ง นันทะลัก

ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน

ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๔

ที่อยู่ปัจจุบันหมู่ที่ ๑๐ บ้านป่าบง ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๙ ๘๕๓ - ๖๖๗๓

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๕	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	โรงเรียนจักรคำคณาทร

ชื่อ - สกุล นายสายฝน เล็ก
ตำแหน่ง กรรมการสถานศึกษา
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๓

ที่อยู่ปัจจุบัน ๘๘.หมู่ที่ ๑๐ บ้านป่าปวย ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๙๕๕๕- ๙๑๕๙

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๒๗	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	การศึกษานอกโรงเรียน

ชื่อ - สกุล นายคณิต สุริยาลัก
ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการปทุมชนบ้านหนองหล่ม
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๗

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๐๐หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๔๘๐๕ - ๙๘๓๓

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๔๙	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม

ชื่อ - สกุล นายถวิล ผดุงลัก
ตำแหน่ง กรรมการปทุมชนบ้านหนองหล่ม
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๕
ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๘๕/๑ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ - ๗๑๗๔ - ๘๓๗๕
ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๐๗	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม

ชื่อ - สกุล นายบุญมี ตุ่นลัก
ตำแหน่ง กรรมการปทุมชนบ้านหนองหล่ม
ทีมวิจัย

วันเดือนปี เกิด ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๙
ที่อยู่ปัจจุบัน ๕ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองหล่ม ตำบล ศรีบัวบาน อ. เมืองลำพูน จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ - ๗๑๗๙ - ๒๒๘๗
ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.	วุฒิ	สถานศึกษา
๒๕๑๘	ประถมศึกษาปีที่ ๔	โรงเรียนวัดหนองหล่ม